

บทที่ 2

สิทธิและการใช้สิทธิโดยทั่วไปของผู้ถือหุ้น

สิทธิของผู้ถือหุ้น สิทธิที่สำคัญในการเข้าเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทนั้น อาจจะแยกออกเป็น สิทธิใหญ่ ๆ ได้ 2 ประการคือ

1. สิทธิในการควบคุมการดำเนินงานของบริษัท
2. สิทธิที่จะได้รับประโยชน์ในเชิงทรัพย์สินจากกิจการของบริษัท

1. สิทธิในการควบคุมการดำเนินงานของบริษัท (Control of Management)

สิทธิประการนี้ เป็นสิทธิที่สำคัญที่สุดของผู้ถือหุ้น เพราะหากผู้ถือหุ้นสามารถควบคุมการดำเนินงานทั้งหมดของบริษัทได้อย่างสมบูรณ์แล้ว ผู้ถือหุ้นก็จะสามารถบรรลุถึงจุดประสงค์ของการเข้าลงทุนโดยถือหุ้นในบริษัทคือ ได้รับกำไรตอบแทน โดยปราศจากอุปสรรคใด ๆ ซึ่งหมายถึง การได้รับประโยชน์ในเชิงทรัพย์สินตามมานั่นเอง แต่หากว่าผู้ถือหุ้นไม่สามารถเข้าควบคุมการดำเนินงานของบริษัทได้อย่างเต็มที่แล้ว การที่จะบรรลุถึงเป้าหมายตามเจตน์จำนงค์ของการเป็นผู้ถือหุ้นก็อาจจะไม่เป็นผลสำเร็จและอาจได้รับความเสียหายได้ในที่สุด

การควบคุมการดำเนินงานของบริษัทโดยผู้ถือหุ้นนั้นทำได้โดยอาศัยการประชุมผู้ถือหุ้นเป็นหลักสำคัญ

การควบคุมโดยที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น (Control by the Meeting of Shareholders)

ในเรื่องนี้กฎหมายของทุกประเทศให้สิทธิแก่ที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นในการที่จะเข้าควบคุมการดำเนินงานของบริษัท โดยกำหนดให้ผู้มีหน้าที่ในการบริหารงานหรือจัดการงานของบริษัท อันได้แก่ กรรมการจะต้องมีหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามมติของที่ประชุมใหญ่ด้วย ดังเช่นที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 1144 ซึ่งบัญญัติว่า

"บรรดาบริษัทจำกัด ให้มีกรรมการคนหนึ่งหรือหลายคนด้วยกันจัดการตามข้อบังคับของบริษัท และอยู่ในความครอบงำของที่ประชุมใหญ่ของผู้ถือหุ้นทั้งปวง" และในมาตรา 1168 วรรค 2 (4) ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยก็บัญญัติไว้ว่า

"ว่าโดยเฉพาะ กรรมการต้องรับผิดชอบร่วมกันในประการต่าง ๆ ดังกล่าวต่อไปนี้ คือ

(4) บังคับการให้เป็นไปโดยถูกต้องตามมติของที่ประชุมใหญ่"

และในมาตรา 90 ของพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พุทธศักราช 2521 ก็บัญญัติไว้ในทำนองเดียวกันว่า

"คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่จัดการบริษัทให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ข้อบังคับ และมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้น"

แม้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศฝรั่งเศส มาตรา 98¹ และตามกฎหมายบริษัทของประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ก็บัญญัติไว้ในทำนองเดียวกันทั้งสิ้น

จึงเห็นได้ว่า ที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นมีอำนาจสูงสุดในบริษัทไม่ว่าจะเป็นบริษัทประเภทใดก็ตาม ดังนั้นหากที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นได้มีส่วนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินการมากเพียงใด ผู้ถือหุ้นก็จะได้รับความคุ้มครองมากขึ้นเท่านั้น แต่ในกฎหมายปัจจุบัน โดยเฉพาะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะหุ้นส่วนบริษัทของประเทศไทยอันเป็นกฎหมายเกี่ยวกับบริษัทที่ใหม่มากที่สุด ยังมีได้บัญญัติให้ที่ประชุมผู้ถือหุ้นเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานของบริษัทเท่าที่ควร และบางกรณี

---

¹ คุกคามนวก หน้า 250.

แม้กฎหมายให้ที่ประชุมผู้ถือหุ้นเข้ามามีส่วนในการดำเนินงานของบริษัทได้โดยตรงก็ตาม แต่
มาตรการของกฎหมายอันเกี่ยวกับการประชุมใหญ่ยังไม่รัดกุมดีพอ ทำให้ผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัด
ของประเทศไทยไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร ดังจะกล่าวถึงต่อไป

1.1 การประชุมใหญ่ (Meeting of Shareholders)

การประชุมใหญ่ของผู้ถือหุ้นได้แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ

1. การประชุมสามัญ หรือการประชุมประจำปี (Ordinary Meetings or Annual Meetings)
2. การประชุมวิสามัญ (Extraordinary Meetings)

1. การประชุมสามัญ (Ordinary Meeting)

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 1171 บัญญัติว่า

"ให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นทั่วไปเป็นการประชุมใหญ่ภายใน 6 เดือน นับแต่วันที่ได้จดทะเบียนบริษัทและต่อไปนี้ให้มีการประชุมเช่นนี้ครั้งหนึ่ง เป็นอย่างน้อยทุกระยะเวลาสิบสอง เดือน

การประชุมเช่นนี้เรียกว่า ประชุมสามัญ

การประชุมคราวอื่นบรรดาเป็นนอกจากนี้ เรียกว่า ประชุมวิสามัญ"

จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นได้ว่า การที่กฎหมายกำหนดว่า การประชุมใดเป็นการประชุมสามัญ หรือ ประชุมวิสามัญนี้ กฎหมายมาตรานี้มิได้ให้ความแตกต่างที่กระจ่างชัดลงไปสำหรับการประชุมทั้งสองประเภทนี้ กฎหมายเพียงแต่คำนึงถึง "ช่วงเวลาประชุมกัน" ว่าเป็นการประชุมเวลาใด หากเป็นการประชุมภายใน 6 เดือนนับแต่จดทะเบียนบริษัท หรือเป็นการประชุมที่มีขึ้นครั้งหนึ่งทุกระยะเวลาสิบสองเดือน ก็เรียกว่า การประชุมสามัญแล้ว

อันที่จริงผู้เขียนมีความเห็นว่า การที่กฎหมายจะแบ่งประเภทของการประชุมดังกล่าว น่าจะมีหลักการที่ดีกว่านี้ ในการกำหนดความแตกต่างระหว่างการประชุมสามัญกับการประชุมวิสามัญ เช่น เรื่องที่จำเป็นจะต้องพิจารณาในการประชุมสามัญ ควรจะต้องกำหนดลงไปให้ชัดเจนเลยว่า ควรจะต้องมีเรื่องอะไรบ้าง จึงจะแสดงความสำคัญของการประชุมทั้งสองประเภทให้เห็นเด่นชัดเลยว่า ควรจะต้องมีเรื่องอะไรบ้าง แต่ที่เป็นอยู่มีเพียงบางเรื่องเท่านั้น ที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้เขียนจัดเข้าไว้ในการประชุมสามัญ คือ เรื่องการออกจกตำแหน่งกรรมการตามวาระในมาตรา 1152¹ การแต่งตั้งผู้สอบบัญชี ตามมาตรา 1209² และกำหนดให้ผู้สอบบัญชีทำรายงานเกี่ยวกับบัญชีงบดุลยื่นต่อที่ประชุมสามัญตามมาตรา 1214³

¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1152 ในเมื่อมีการประชุมสามัญครั้งแรกภายหลังแตกทะเลเบียนบริษัทและในเมื่อมีการประชุมสามัญครั้งแรกในปี ๆ หนึ่งปีคือไปก็ดี ผู้เป็นกรรมการต้องออกจากตำแหน่งโดยจำนวนหนึ่งในสามเป็นอัตราตาและจำนวนกรรมการจะแบ่งออกให้ตรงเป็นส่วนสามไม่ใคร่ให้ออกโดยจำนวนใกล้เคียงกับส่วนหนึ่งในสาม

² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1209 ผู้สอบบัญชีให้ที่ประชุมเลือกตั้งทุกปี
ผู้สอบบัญชีคนซึ่งออกไปนั้นจะเลือกกลับเข้ารับตำแหน่งอีกก็ได้

³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1214 ผู้สอบบัญชีต้องทำรายงานว่าควยงบดุลและบัญชียื่นต่อที่ประชุมสามัญ
ผู้สอบบัญชีต้องแถลงในรายงาน เช่นนั้นควยว่าตนเห็นงบดุลได้ทำโดยถูกต้องควรพึงว่าสำแดงให้เห็นการงานของบริษัทที่เป็นอยู่ตามจริงและถูกต้องหรือไม่

นอกจากนี้ในมาตรา 1171 ดังกล่าวข้างต้นนั้นยังใช้คำว่า "... และก่อนนั้นไปใหม่ การประชุมเช่นนี้..." คำว่าประชุมเช่นนี้ในกฎหมายมิได้ให้ความกระจ่างขึ้นมาเลย แต่กลับเพิ่มความสงสัยมากขึ้นไปอีกว่า "ประชุมเช่นนี้" คือประชุมอย่างไร

ยิ่งไปกว่านี้ เรื่องการเสนอบุคคลของบริษัทที่ประชุมใหญ่ ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วบริษัท โดยทั่วไปจะนำเสนอบุคคลของบริษัทที่ประชุมสามัญ แต่หากพิจารณาจนถึงตัวบทกฎหมายที่ใช้ อยู่แล้ว การประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1197¹ เพียงบัญญัติให้ทางบุคคลเสนอที่ประชุมใหญ่ภายใน 4 เดือน นับแต่วันที่ลงใบงบบุคคลเท่านั้น แต่มิได้เจาะจงลงไปว่า ให้ทางเสนอ บุคคลที่ประชุมสามัญ ซึ่งในเรื่องนี้แตกต่างไปจากพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พุทธศักราช 2521 ที่เขียนกำหนดชัดเจนไปว่า การประชุมสามัญจะต้องพิจารณาเรื่องอะไรบ้าง เช่น การเลือก ตั้งกรรมการชุดใหญ่ให้ที่ประชุมสามัญเลือกตั้งทุกปี ตามมาตรา 84² การเสนอบุคคลที่จะนำเสนอก่อนที่ประชุมสามัญ ตามมาตรา 108, 123, 124³ การตั้งผู้สอบบัญชีให้ที่ประชุมสามัญเลือกตั้งทุกปี ตามมาตรา 130⁴ การเสนอรายงานประจำปีของคณะกรรมการ ตามมาตรา 123, 124

1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1197 งบคุลนั้นต้องจัดให้มีผู้สอบบัญชี คนหนึ่ง หรือหลายคนตรวจสอบแล้วนำเสนอเพื่ออนุมัติในที่ประชุมใหญ่ ภายในสี่เดือน นับแต่วันที่ลงใบงบบุคคลนั้น

อนึ่ง ให้ส่งสำเนางบบุคลไปยังบุคคลทุกคนบรรคามีชื่อในทะเบียนผู้ถือหุ้นของบริษัท แรกก่อนวันมีที่ประชุมใหญ่ล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวัน

2 พระราชบัญญัติบริษัทมหาชน จำกัด พ.ศ. 2521 มาตรา 84 ในการประชุมผู้ ถือหุ้นสามัญประจำปีทุกครั้งให้เลือกตั้งคณะกรรมการชุดใหม่ และให้คณะกรรมการ ชุดเดิมพ้นจากตำแหน่ง แต่ให้รักษาการในตำแหน่งเพื่อทำหน้าที่กิจการของบริษัทต่อไป เพียงเท่าที่จำเป็น จนกว่าคณะกรรมการชุดใหม่เข้ารับหน้าที่

กรรมการ ที่พ้นจากตำแหน่งตามวรรคหนึ่งอาจได้รับเลือกตั้งใหม่ได้

3 พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 มาตรา 108 คณะกรรมการต้องจัดให้ มีการประชุมผู้ถือหุ้นเป็นการประชุมสามัญประจำปีภายในสี่เดือนนับแต่วันสิ้นสุดของ รอบบัญชีของบริษัท

การประชุมผู้ถือหุ้นคราวอื่น นอกจากวรรคหนึ่งให้เรียกว่าการประชุมวิสามัญ

พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 มาตรา 123 คณะกรรมการ
ของจัดส่งเอกสารดังต่อไปนี้ให้ผู้ถือหุ้นพร้อมกับหนังสือแนบประชุมสามัญประจำปี

1. สำเนางบดุลและบัญชีกำไรขาดทุนที่ผู้สอบบัญชีตรวจสอบแล้ว ตาม
มาตรา 122 พร้อมทั้งรายงานการตรวจสอบบัญชีของผู้สอบบัญชี
2. เอกสารแสดงรายการตามมาตรา 124 (1) และ (2) (ถ้ามี)
3. รายงานประจำปีของคณะกรรมการ

พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 มาตรา 124 ในรายงานประจำปี
ของคณะกรรมการนั้น อย่างน้อยต้องปรากฏรายงานเกี่ยวกับ

1. ชื่อ สถานที่ตั้งสำนักใหญ่ ประเภทธุรกิจ จำนวนและชนิดหุ้นทั้งหมดที่
ออกจำหน่ายแล้วของบริษัท จำนวนและชนิดหุ้นที่บริษัทถืออยู่ในบริษัทในเครือ (ถ้ามี)
ลักษณะของบริษัทที่จะเป็นบริษัทในเครือให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
2. ชื่อ สถานที่ตั้งสำนักงานใหญ่ ประเภทธุรกิจ จำนวนและชนิดหุ้นทั้ง
หมดที่ออกจำหน่ายแล้ว จำนวนและชนิดหุ้นของบริษัทอื่นหรือบริษัทเอกชนที่บริษัทถือ
หุ้นเป็นจำนวนคงแตรอยู่ละสืบขึ้นไปของจำนวนหุ้นที่ออกจำหน่ายแล้วของบริษัทอื่น
หรือบริษัทเอกชนนั้น (ถ้ามี)
3. สัญญาใด ๆ ที่บริษัททำขึ้นในระหว่างรอบปีบัญชี โดยมีกรรมการคนใด
คนหนึ่งมีส่วนได้เสียโดยตรงหรือโดยทางอ้อม โดยระบุขอเท็จจริงเกี่ยวกับลักษณะ
ของสัญญา ชื่อของคู่สัญญาและส่วนได้เสียของกรรมการในสัญญานั้น (ถ้ามี)
4. ข้อตกลงใจ ๆ ที่บริษัททำขึ้นในระหว่างรอบปีบัญชีโดยมีวัตถุประสงค์
จะให้กรรมการคนใดคนหนึ่ง ใ้รับหุ้น หนุ่ก หรือประโยชน์อย่างอื่นจากบริษัทหรือ
ผู้อื่น โดยชี้แจงเหตุผลในการทำข้อตกลงพร้อมกับระบุชื่อกรรมการ ซึ่งเป็นผู้ได้รับหรือจะใ้
รับหุ้น หนุ่กหรือประโยชน์อย่างอื่นนั้น (ถ้ามี)
5. หุ้นหรือหนุ่ก ที่กรรมการแต่ละคนมีอยู่ในบริษัทและบริษัทในเครือ
โดยระบุจำนวนทั้งหมดและที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงในระหว่างรอบปีบัญชี (ถ้ามี) และ
6. รายการอย่างอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

4 พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 มาตรา 130 ให้ที่ประชุม
ผู้ถือหุ้นสามัญประจำปีแต่งตั้งผู้สอบบัญชีและกำหนดจำนวนเงินค่าสอบบัญชีของบริษัท
ทุกปี ในการแต่งตั้งผู้สอบบัญชีจะแต่งตั้งผู้สอบบัญชีคนเดิมอีกก็ได้

ดังนั้น เพื่อเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการประชุมสามัญ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ น่าจะได้มีการกำหนดในเรื่องที่จะพิจารณากันให้แน่ชัดลงไปกว่านี้ เพื่อให้ผู้ถือหุ้นมีความเข้าใจและรับรู้ถึงความสำคัญของการประชุมสามัญยิ่งขึ้น และเป็นการป้องกันมิให้กรรมการหลีกเลียงไม่นำเรื่องสำคัญโดยเฉพาะเรื่องบัญชีงบดุลและรายงานประจำปีของกรรมการ เข้าเสนอต่อที่ประชุมสามัญ

แม้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศฝรั่งเศส มาตรา 157¹ ก็ได้กำหนดไว้ชัดว่า กรรมการบริหาร (Management Committee) กรรมการดูแล (Supervisory Board) และ Commissioner of account (ซึ่งทำหน้าที่ทำนองเดียวกับผู้สอบบัญชีของบริษัท) จะต้องเสนอรายงานเกี่ยวกับ บัญชีกำไรขาดทุน งบดุล และรายงานเกี่ยวกับกิจการต่าง ๆ ในการประชุมสามัญด้วย

---

¹ French Commercial Code : Article 157 :

An ordinary meeting of shareholders shall be convened at least once year within six months following the close of the fiscal year, subject to extension of this period by court order.

After the reading of their report, the Board of Directors or the Management Committee, as the case may be, shall present to the meeting the general operation account, the profit and loss statement and the balance sheet (bilan). In addition, the Commissioners of accounts shall give an account, in their report, of their performance of the duties assigned to them in article 228.

The meeting shall deliberate and act upon all questions relating to the accounts for the past fiscal year.

It shall exercise the powers with which it is entrusted, in particular those pursuant to Articles 90,94, paragraph 4,

2. การประชุมวิสามัญ (Extraordinary meeting)

การประชุมวิสามัญนั้น กฎหมายของทุกประเทศบัญญัติไว้ในทำนองเดียวกัน
หมายความว่า เป็นการประชุมคราวอื่นนอกเหนือจากการประชุมสามัญหรือการประชุมประจำปี
กล่าวคือ เป็นการประชุมผู้ถือหุ้น ซึ่งมีขึ้นระหว่างปีนั่นเอง

การประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นจะต้องมีขึ้นเมื่อใด

การประชุมผู้ถือหุ้นนั้นไม่ว่าจะเป็นการประชุมชนิดใด คราวใด มติของที่ประชุม
ก็สามารถนำมาใช้ผูกพันบริษัทและบังคับการให้กรรมการบริษัทซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่บริหาร
กิจการของบริษัท ปฏิบัติตามมติที่ประชุมนั้น ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ผู้ถือหุ้นในบริษัท
จะมีส่วนเข้าร่วมในการจัดการงานของบริษัทหรือจะมีส่วนเข้าควบคุมการดำเนินงานของ
บริษัทได้ก็โดยอาศัยการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นเป็นสำคัญ ฉะนั้นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถือหุ้น
กับการจัดการงานของบริษัทจะมีมากน้อยเพียงใด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ผู้ถือหุ้นจะ
เข้ามามีบทบาทในการควบคุมการจัดการงานของบริษัทมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับว่า
การประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นจะมีขึ้นมากน้อยเพียงใด หากบริษัทนั้นมีการประชุมผู้ถือหุ้นอยู่เสมอ ๆ
ก็ทำให้ผู้ถือหุ้นมีความใกล้ชิดและเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการของบริษัทอยู่
ตลอดเวลา แต่ในทางตรงกันข้าม หากการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นไม่ได้มีขึ้นเลยหรือ
นาน ๆ จะมีครั้งหนึ่ง เช่น มีเฉพาะในการประชุมสามัญประจำปี เท่านั้น

103, paragraph 3, 105, paragraph 3, and 108, or if
appropriate, pursuant to Articles 134, 137, paragraph 4, 140,
145, paragraph 3, and 147, paragraph 3.

It shall authorize the issuance of bonds as well as
the granting of specific security therefor. However, in
joint stock companies the principal purpose of which is
the issuance of bond borrowings for the purpose of financing
loans which they grant, the Board of Directors or the
Management Committee, as the case may be, is automatically
(de plein droit) empowered to issue such borrowings,
subject to provision to the contrary in the by-laws.

ก็เป็นผลให้ผู้ถือหุ้นในบริษัทออกไปอยู่ห่างไกลจากการดำเนินงานของบริษัท หรืออาจเรียกได้ว่า ถูกตัดขาดจากบริษัทที่กว่าได้และในประเทศไทยนั้น ในทางปฏิบัติโดยทั่วไป ผู้ถือหุ้นมักจะไม่ค่อยได้มีโอกาสประชุมโดยบ่อยนัก โดยเฉพาะบริษัทส่วนใหญ่มักจะจัดให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นขึ้นเพียงปีละครั้งเท่านั้น คือ การประชุมสามัญตามกฎหมายบังคับไว้ ทั้งนี้ เพราะเมื่อพิจารณาถึงตัวบทกฎหมายแล้วจะเห็นได้ว่า ในกรณีปกติกฎหมายบังคับให้การประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทมีขึ้นเพียงปีละครั้งหนึ่งเท่านั้น ส่วนการประชุมในกรณีอื่นจะมีขึ้นก็ต่อเมื่อเป็นความประสงค์ของกรรมการเอง หรือเมื่อมีเหตุการณ์พิเศษเกิดขึ้นเท่านั้น ดังนั้น ผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่จึงมักไม่ค่อยรับรู้การดำเนินงานกิจการของบริษัทที่ตนถือหุ้นอยู่เท่าที่ควร

เรื่องนี้ผู้เขียนเห็นว่า เป็นปัญหาอันสำคัญยิ่งประการหนึ่งที่ทำให้ผู้ถือหุ้นในบริษัทโดยทั่วไปไม่ได้รับความคุ้มครองอย่างเพียงพอ ฉะนั้น หากมีความประสงค์จะให้ผู้ถือหุ้นได้รับความคุ้มครองปกป้องสิทธิและประโยชน์ของตนอย่างเต็มที่แล้ว กฎหมายก็ควรจะมีมาตรการที่จะช่วยให้ผู้ถือหุ้นได้เข้ามามีบทบาทในการควบคุมการดำเนินงานของบริษัทมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ อันหมายถึงว่า ให้ผู้ถือหุ้นได้มีโอกาสจะได้ประชุมกันมากขึ้น เพื่อจะได้รับรู้ความเป็นไปของบริษัท อยู่ตลอดเวลา และสามารถควบคุมการดำเนินงานของกรรมการบริษัทอย่างใกล้ชิด จริงอยู่ที่กฎหมายบัญญัติให้กรรมการจะต้องปฏิบัติตามมติของที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น แต่หากว่ามติของที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นได้มีขึ้นหรือไม่มีการประชุมผู้ถือหุ้นขึ้นแล้ว กฎหมายมาตรานี้ก็จะหาประโยชน์อันใดไม่ได้

กรณีที่มีการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นจะต้องมีขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ผู้เขียนจะไม่ขอกล่าวถึงการประชุมใหญ่สามัญ เพราะเป็นที่ทราบอยู่แล้วว่า การประชุมใหญ่สามัญตามกฎหมายบังคับให้มีขึ้นอย่างน้อยปีละครั้ง คือการประชุมประจำปี แต่ผู้เขียนจะมุ่งพิจารณาว่า การประชุมวิสามัญจะต้องมีขึ้นเมื่อใด และเมื่อใดควรจะต้องมีการประชุมวิสามัญ

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะหุ้นส่วนบริษัทของประเทศไทยนั้น กำหนดให้การประชุมวิสามัญจะต้องมีขึ้นในกรณีต่อไปนี้คือ

1. กรรมการจะเรียกประชุมเมื่อใดก็ได้สุดแต่จะเห็นสมควร¹

ตามที่กฎหมายให้อำนาจแก่กรรมการในการเรียกประชุมผู้ถือหุ้นนั้นเป็นกรณีทั่ว ๆ ไป ซึ่งกฎหมายทุกประเทศยอมให้อำนาจแก่คณะกรรมการซึ่งเป็นผู้บริหารกิจการของบริษัท แต่เมื่อใดที่กรรมการจะเรียกประชุมนั้นสุดแล้วแต่ความประสงค์ของคณะกรรมการเอง หากกรรมการจะไม่เรียกประชุมเลยก็ได้ (เว้นแต่ในกรณีที่มีกฎหมายบังคับไว้เป็นพิเศษ) ดังนั้น ในการเรียกประชุมโดยคณะกรรมการนี้จึงขึ้นอยู่กับพื้นฐานของความรู้สึกของกรรมการอันจะแสดงความสำคัญในหน้าที่ของตน และขึ้นอยู่กับเจตนาของกรรมการว่าประสงค์จะให้ผู้ถือหุ้นเข้ามามีส่วนรับรู้การดำเนินงานของบริษัทควมมากน้อยเพียงใด

2. เมื่อบริษัทขาดทุนถึงถึงจำนวนทุน

ในกรณีบริษัทขาดทุนถึงถึงจำนวนทุน กฎหมายบังคับให้กรรมการต้องเรียกประชุมโดยพลัน เพื่อแจ้งให้ผู้ถือหุ้นทราบถึงการขาดทุนนั้น การประชุมเช่นนี้มีขึ้นต่อเมื่อบริษัทได้พบกับความล้มเหลวของการบริหารกิจการแล้ว จึงต้องแจ้งให้ผู้ถือหุ้นที่เป็นเจ้าของเงินทุนที่แท้จริงทราบเพื่อหาทางแก้ไขสถานการณ์ต่อไป แต่ผู้เขียนมีความเห็นว่า นอกจากกฎหมายจะบังคับให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นเมื่อบริษัทขาดทุนถึงถึงหนึ่งแล้ว กฎหมายควรจะวางมาตรการที่จะป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นก่อนที่ผู้ถือหุ้นจะมีส่วนรับรู้ถึงสภาพแห่งกิจการที่ทำอยู่ กล่าวง่าย ๆ คือ กฎหมายควรจะบังคับให้กรรมการต้องขอความเห็นชอบจากที่ประชุมผู้ถือหุ้นก่อนที่จะเข้าทำสัญญาหรือประกอบการใด ๆ อันจะยังผลให้บริษัทอยู่ในภาวะที่อาจขาดทุนจำนวนมากได้ ก็เป็นการให้ความคุ้มครองเงินทุนของผู้ถือหุ้นมากกว่าที่เป็นอยู่ มิใช่เพียงขาดทุนไปแล้วมาแจ้งให้ทราบทีหลัง โดยกฎหมายอาจบัญญัติในลักษณะที่ว่า หากกรรมการจะดำเนินการใด ๆ บุคคล

---

¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1172 กรรมการจะเรียกประชุมวิสามัญ เมื่อใดก็ได้สุดแต่จะเห็นสมควร

ถ้าบริษัทขาดทุนถึงถึงจำนวนทุน กรรมการต้องเรียกประชุมวิสามัญทันที เพื่อแจ้งให้ผู้ถือหุ้นทราบการที่ขาดทุนนั้น

บริษัทเกินกว่าจำนวนกึ่งหนึ่งของเงินทุนของบริษัทแล้ว จะต้องได้รับความยินยอมจากที่ประชุมผู้ถือหุ้นก่อน จริงอยู่ที่มาตรการในลักษณะนี้อาจทำได้อยู่แล้วในปัจจุบัน โดยการกำหนดจำกัดอำนาจกรรมการไว้เสียยังฉบับบริษัท แต่กรณีเช่นนั้น ในทางปฏิบัติก็จะได้ไม่มีการทำเอาไว้ กฎหมายจึงควรยื่นมือเข้ามาเป็นผู้กำหนดให้เองแทนที่จะปล่อยให้บริษัทวางกำหนดอำนาจกรรมการเอาเอง เพราะจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ถือหุ้นโดยตรง

3. เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างชั้นมูตรฐานของบริษัทซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ให้มีการประชุม

กล่าวคือ เป็นการประชุมเพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขในโครงสร้างอันเป็นสาระสำคัญของบริษัทซึ่งกฎหมายบัญญัติให้ทำได้ก็ต่อเมื่อได้รับมติจากที่ประชุมผู้ถือหุ้นก่อน เช่น เรื่องการแก้ไขหนังสือบริคณห์สนธิของบริษัท การเพิ่มทุน การลดทุน การควบบริษัทและการเลิกบริษัท นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องมีการประชุมผู้ถือหุ้นขึ้นในกรณีแต่งตั้งหรือถอดถอนบุคคลซึ่งกฎหมายให้อำนาจแก่ที่ประชุมผู้ถือหุ้นเท่านั้นที่จะแต่งตั้งหรือถอดถอนได้ เช่น การแต่งตั้งถอดถอนกรรมการบริษัท ผู้สอบบัญชี ผู้ชำระบัญชี เป็นต้น

4. การประชุมผู้ถือหุ้นมีขึ้นเมื่อผู้ถือหุ้นร้องขอให้ประชุม

การประชุมผู้ถือหุ้นที่จัดให้มีขึ้นโดยความประสงค์ของผู้ถือหุ้นเองเป็นการอำนาจประโยชน์แก่ผู้ถือหุ้นเป็นอย่างมาก เพราะเมื่อใดที่ผู้ถือหุ้นไม่เห็นด้วยกับการบริหารของกรรมการ หรือต้องการที่จะให้กรรมการ ดำเนินการอย่างใดก็สามารถที่จะอาศัยอำนาจของที่ประชุมใหญ่บังคับการให้เป็นไปตามประสงค์ของผู้ถือหุ้นได้ ดังนั้น การที่กฎหมายเปิดโอกาสให้ผู้ถือหุ้นมีสิทธิในการร้องขอให้จัดให้มีการประชุม หรือมีอำนาจเรียกประชุมได้เอง ก็เป็นมาตรการที่ดีที่สุดประการหนึ่งที่จะให้ความคุ้มครองแก่ผู้ถือหุ้นในบริษัท สิ่งที่ควรพิจารณาในเรื่องนี้ก็คือ หลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายวางกำหนดไว้ให้ผู้ถือหุ้นในกรณีที่เหมาะสมและให้ความสะดวกแก่ผู้ถือหุ้นมากพอแล้วหรือไม่ ในบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1173 และมาตรา

1174¹ นั้นได้บัญญัติวางหลักเกณฑ์โดยกำหนดว่าผู้ถือหุ้นจะร้องขอต่อกรรมการได้นั้น ต้องมีหุ้นรวมกันถึง 1 ใน 5 ของทุนทั้งหมดของบริษัท โดยกฎหมายมุ่งจะพิจารณาที่ จำนวนหุ้นที่ผู้ถือหุ้นเหล่านั้นถืออยู่มากกว่าที่จะคำนึงถึงจำนวนผู้ถือหุ้น ในเรื่องนี้พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พุทธศักราช 2521 มาตรา 110² บัญญัติให้กฎหมายนอกจากจะยึดถือจำนวนหุ้นเป็นเกณฑ์แล้วยังพิจารณาถึงจำนวนผู้ถือหุ้นด้วยว่า "ผู้ถือหุ้นไม่น้อยกว่า 25 คน" สามารถร้องขอให้มีการประชุมได้หากมีหุ้นรวมกัน ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้ทั้งหมด

1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1173 การประชุมวิสามัญจะต้องนัดเรียกให้มีขึ้นในเมื่อผู้ถือหุ้นมีจำนวนหุ้นรวมกัน ไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าแห่งจำนวนหุ้นของบริษัทใด เขาชื่อกันทำหนังสือร้องขอให้เรียกประชุมเช่นนั้น ในหนังสือร้องขอนั้นต้องระบุวาระประสงค์ให้เรียกประชุมเพื่อการใด

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1174 เมื่อผู้ถือหุ้นยื่นคำร้องขอให้เรียกประชุมวิสามัญจึงไกล่เกลี่ยมาใน มาตรา ก่อนนี้แล้ว ไทกรรมการ เรียกประชุมโดยพลัน

ถ้าและกรรมการมิได้เรียกประชุมภายในสามสิบวันนับแต่วันยื่นคำร้องไว้ ผู้ถือหุ้นทั้งหลายซึ่งเป็นผู้ร้อง หรือผู้ถือหุ้นคนอื่น ๆ รวมกันได้จำนวนถึงบังคับไว้ นั้นจะเรียกประชุมเองก็ได้

2 พระราชบัญญัติมหาชน จำกัด พ.ศ. 2521 มาตรา 110 ผู้ถือหุ้นซึ่งมีหุ้นนับรวมกันได้ ไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้ทั้งหมดหรือผู้ถือหุ้น ไม่น้อยกว่ายี่สิบห้าคนซึ่งมีหุ้นนับรวมกันได้ ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้ทั้งหมดจะเข้าชื่อกันทำหนังสือขอให้คณะกรรมการ เรียกประชุมผู้ถือหุ้นเป็นการประชุมวิสามัญเมื่อใดก็ได้ แต่ต้องระบุเหตุผลในการที่ขอให้เรียกประชุมไว้ให้ชัดเจนนในหนังสือดังกล่าวด้วย ในกรณีเช่นนี้ คณะกรรมการของจัดให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นภายในหนึ่ง เดือนนับแต่วันได้รับหนังสือจากผู้ถือหุ้น

ผู้เขียนมีความเห็นว่า ตามกฎหมายที่มีอยู่ในวันนั้นยังกำหนดจำนวนหุ้นอันจะถือเอาเป็น
บรรทัดฐานไว้สูงเกินไป คือ 1 ใน 5 ของทุนของบริษัท หรือ 1 ใน 5 ของจำนวนหุ้นที่จำหน่าย
ได้ทั้งหมด ที่มีความเห็นว่าสูงเกินไปเนื่องจากว่า การนับหุ้นรวมกันในกรณีนี้เป็นเพียงเพื่อจัดให้มี
การประชุมผู้ถือหุ้นขึ้นเท่านั้น เมื่อมีการประชุมเกิดขึ้นแล้ว ผลของการประชุมจะเป็นอย่างไรก็
ขึ้นอยู่กับเสียงส่วนใหญ่ของผู้ถือหุ้น คือ มติที่ประชุมจะเห็นด้วยหรือไม่ ซึ่งเป็นการแน่นอนที่มติที่
ประชุมจะตองได้คะแนนเสียงสูงกว่านี้อยู่แล้ว กฎหมายจึงควรจะกำหนดจำนวนของการร้องขอให้
การประชุมลดลงกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อที่จะอำนวยความสะดวกแก่ผู้ถือหุ้นมากขึ้นเท่านั้นและให้มี
การประชุมผู้ถือหุ้นง่ายขึ้น โดยยึดถือหลักที่ว่ายังมีการประชุมผู้ถือหุ้นมากเพียงพอที่จะเป็น
ประโยชน์แก่ผู้ถือหุ้นมากขึ้นเท่านั้น เพราะอย่างน้อยผู้ถือหุ้นก็สามารถทราบถึงความเป็นไปของ
กิจการบริษัท ตลอดจนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการดำเนินงานของบริษัทต่อกัน แต่ทั้งนี้ต้อง
ขึ้นอยู่กับเรื่องที่จะประชุมกันด้วย เพราะอาจเป็นผลเสียในเรื่องค่าใช้จ่ายในการประชุมได้
หากประชุมโดยไม่มีสาระ

ในเรื่องนี้ ประมวลกฎหมายพาณิชย์ของประเทศฝรั่งเศส มาตรา 158 ¹

1

French Commercial Code: Article 158 :

A meeting of shareholders is convened by the Board of Directors or by the Management Committee, as the case may be.

Failing this, it may also be convened by:

1. The Commissioners of Accounts;
2. An agent appointed by a court at the request of any interested party in case of emergency, or of one or more shareholders together representing at least one tenth of the capital of the joint stock companies;
3. The liquidators.

ก็ให้สิทธิผู้ถือหุ้นประชุมโตหากมีหุ้นถึงจำนวนเพียงหนึ่งในสิบของทุนบริษัท โดยไม่คำนึงว่าจะมีจำนวนผู้ถือหุ้นมากเพียงใด

นอกจากที่จะพิจารณาแต่เพียงเรื่องจำนวนหุ้นแล้ว กฎหมายเกี่ยวกับบริษัทเอกชนจำกัดน่าจะนำเอาหลักของการกำหนดจำนวนผู้ถือหุ้นขั้นต่ำที่มีสิทธิร้องขอให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นมาใช้ควบเช่นกัน โดยอาจจะกำหนดเป็นอัตราร้อยละของผู้ถือหุ้นทั้งหมดของบริษัท โดยไม่พิจารณาจำนวนหุ้นก็ได้ โดยเหตุผลเดียวกับที่กล่าวแล้ว จำนวนขั้นต่ำวางกำหนดนี้ไว้สำหรับการจัดให้มีการประชุมเท่านั้น จึงไม่อาจจะเกิดความเสียหายแก่บริษัทประการใดเลย ในการที่จะประชุมผู้ถือหุ้นมากครั้งหรือง่ายขึ้น

อีกประการหนึ่ง เรื่องการให้อำนาจผู้มีสิทธิเรียกประชุมผู้ถือหุ้นได้ ตามกฎหมายของไทยให้อำนาจแก่บุคคลเพียง 2 ประเภทเท่านั้น คือ กรรมการและผู้ถือหุ้น แต่ในกฎหมายของต่างประเทศ เช่น ประเทศฝรั่งเศส ตามประมวลกฎหมายพาณิชย์ มาตรา 158 ยังได้ให้อำนาจแก่บุคคลประเภทอื่นในการเรียกประชุมผู้ถือหุ้นได้ เช่นกัน เช่น Commissioner of Accounts ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ควบคุมทางบัญชีการเงินของบริษัทและ conseil de surveillance หรือที่อาจเรียกว่า คณะกรรมการดูแล ซึ่งเรื่องนี้กฎหมายของไทยน่าจะนำมาใช้ควบ โดยเฉพาะการเรียกประชุมโดยเจ้าหน้าที่ควบคุมการเงินของบริษัท

In corporations subject to Articles 118 through 150,
• a meeting of shareholders may be convened by the Supervisory Board.

The preceding provisions are applicable to special meetings. The shareholders designating an agent to be appointed by a court must together represent at least one tenth of the shares of the class concerned.

In the absence of provision to the contrary in the by Laws, meetings of shareholders are held at the principal office of the joint stock company or at any other place in the same Department.

1.2 การจำกัดสิทธิของผู้ถือหุ้นในการออกเสียงลงคะแนน

ตามกฎหมายของประเทศไทย ได้มีการจำกัดสิทธิของผู้ถือหุ้นในการออกเสียงลง
คะแนนไว้ 4 ประการด้วยกันคือ

- ก. ผู้ถือหุ้นที่มีส่วนได้เสียเป็นพิเศษในปัญหาที่ที่ประชุมยกขึ้นวินิจฉัย ผู้ถือหุ้นนั้นไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนด้วยในเรื่องนั้น
- ข. ผู้ถือหุ้นที่ยังไม่ได้ชำระเงินค่าหุ้นตามที่บริษัทเรียกเก็บ
- ค. ผู้ถือหุ้นที่หุ้นไม่ถึงจำนวนที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของบริษัท
- ง. ผู้ทรงใบหุ้นชนิดออกให้แก่อุบัติ และมีใ้คนนำใบหุ้นมาแสดงก่อนที่จะประชุม
หรือในขณะที่ประชุม

การที่กฎหมายจำกัดห้ามมิให้ผู้ถือหุ้นออกเสียงลงคะแนนในการประชุมผู้ถือหุ้นโดยอาศัยหลักเกณฑ์สำคัญ 4 ประการดังกล่าวเป็นข้อพิจารณานั้น ในข้อ ก ข และ ง ผู้เขียนมีความเห็นว่า เป็นเรื่องที่เหมาะสมแล้วที่กฎหมายวางกำหนดหลักเกณฑ์ไว้เช่นนั้น เพราะเหตุผลที่กฎหมายบัญญัติไว้ก็มีน้ำหนักเพียงพอที่ควรจะมีคือ กล่าวคือ หากผู้ถือหุ้นมีส่วนได้เสียเป็นพิเศษในเรื่องที่ที่ประชุมยกขึ้นวินิจฉัยก็ควรจะไม่ให้ผู้ถือหุ้นออกเสียงลงคะแนนซึ่งเรื่องนี้กฎหมายของทุก ๆ ประเทศได้วางหลักเกณฑ์ไว้ในทำนองเดียวกัน เพราะทุกคนมักจะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนสำคัญกว่าประโยชน์ของผู้อื่น ฉะนั้น หากปล่อยให้ผู้มีส่วนได้เสียเป็นพิเศษมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนด้วยแล้ว มติของที่ประชุมใหญ่ที่ได้มาก็อาจจะไม่ใช่เป็นไปเพื่อประโยชน์ของบริษัทโดยรวมอย่างแท้จริง แต่อาจจะเป็นเพื่อประโยชน์ของคนบางกลุ่ม คือ ผู้มีส่วนได้เสียเป็นพิเศษเท่านั้น ปัญหาในเรื่องนี้มีเพียงว่าส่วนได้เสียเพียงใดจึงพึงถือว่าเป็นส่วนได้เสียเป็นพิเศษ ซึ่งเรื่องนี้กฎหมายก็ปล่อยให้ขึ้นอยู่กับวินิจฉัยของผู้ใช้กฎหมายเป็นผู้พิจารณาโดยอาศัยหลักสามัญสำนึกหรือข้อวินิจฉัยของวินิจฉัยชน

สำหรับกรณีผู้ถือหุ้นที่ยังชำระเงินค่าหุ้นที่บริษัทเรียกเก็บนั้น ก็ไม่ควรที่จะมีสิทธิออกเสียงลงคะแนน เพราะเป็นความผิดของผู้ถือหุ้นนั้น ๆ เอง การไม่ชำระเงินค่าหุ้นก็เป็นการแสดงให้เห็นได้ว่า ผู้ถือหุ้นนั้นไม่มีความรับผิดชอบต่องานบริษัท กฎหมายก็ไม่ควรจะให้ความคุ้มครองแก่บุคคลเหล่านี้มากเกินไป เพราะอาจทำให้บริษัทเสียหายได้

แต่ในเรื่องการจำกัดสิทธิของผู้ถือหุ้นที่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน เพราะเป็นผู้ถือหุ้นที่มีหุ้นไม่ถึงจำนวนที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของบริษัทตามข้อ ค. นั้น ผู้เขียนไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งที่จะมีกฎหมายจำกัดสิทธิของผู้ถือหุ้นในทางนี้เลย เพราะการตัดสินใจเช่นนี้ผู้ถือหุ้นมิได้มีความผิดแต่ประการใดเลย การที่เขาดำเนินการอยู่ในบริษัทนั้นก็มิใช่ความผิดที่จะตัดสิทธิมิให้เขามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของบริษัท เพราะบุคคลแต่ละคนย่อมมีฐานะอำนาจต่างกัน มีอำนาจการซื้อหุ้นต่างกัน แต่เมื่อขึ้นชื่อว่าเป็นผู้ถือหุ้นแล้วก็ควรมีสิทธิอย่างเต็มภาคภูมิในความเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัท แม้วางกฎหมายจะเปิดทางออกให้แก่ผู้ถือหุ้นจำพวกนี้โดยให้รวมหุ้นกันหลาย ๆ คน ให้ได้จำนวนหุ้นถึงจำนวนที่กำหนดในข้อบังคับของบริษัทและตั้งตัวแทนแต่เพียงผู้เดียวในการใช้สิทธิในฐานะผู้ถือหุ้นก็ตาม แต่ผู้เขียนก็เห็นว่า เป็นการไม่ให้ความสะดวกแก่ผู้ถือหุ้น เป็นการสร้างปัญหาและความยุ่งยากให้แก่ผู้ถือหุ้นโดยไม่มีเหตุอันควร แม้จะเพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการประชุมลงก็ตาม

นอกจากนี้การที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนั้นยังเป็นการเปิดโอกาสให้มีการเอาเปรียบกันขึ้นระหว่างผู้ถือหุ้นในบริษัท ทำให้ผู้ถือหุ้นรายใหญ่มีอำนาจในการกดขี่และบีบบังคับผู้ถือหุ้นรายย่อยมากขึ้น เพราะกฎหมายบัญญัติให้บริษัทสามารถกำหนดจำนวนหุ้นขั้นต่ำที่จะมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนไว้ในข้อบังคับของบริษัท (Article of Association) ได้ แต่กฎหมายมิได้วางกำหนดจำนวนหุ้นขั้นต่ำไว้เลย ว่า ข้อบังคับนั้นจะวางกำหนดจำนวนหุ้นของผู้ไม่มีสิทธิได้มากที่สุดจำนวนเท่าใดและจะตองไม่ลืมว่า ข้อบังคับบริษัทให้มาจากการประชุมตั้งบริษัท (Organization Meeting) ซึ่งอาศัยเสียงข้างมากของผู้ถือหุ้นและจำนวนหุ้นที่ถือเป็นมติ อันหมายความว่า ข้อบังคับของบริษัทย่อมได้มาจากผู้ถือหุ้นที่มีหุ้นจำนวนมากนั่นเอง ฉะนั้น ผู้ถือหุ้นที่มีเจตนาจะเอาเปรียบผู้ถือหุ้นคนอื่น ๆ อยู่แต่เริ่มแรกก็อาจจะจัดทำข้อบังคับของบริษัทไว้เพื่อประโยชน์ตนเป็นสำคัญ โดยการตัดสิทธิผู้ถือหุ้นคนอื่น ๆ ที่มีจำนวนหุ้นน้อยกว่าที่ตนถืออยู่ไม่ให้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนก็ได้

จริงอยู่ที่ในกฎหมายของอีกหลายประเทศ ก็มีบทบัญญัติในลักษณะทำนองเดียวกันนี้ แต่ในกฎหมายของประเทศไทย เช่น ประเทศฝรั่งเศส ก็ยังไม่เปิดโอกาสให้ผู้ถือหุ้นรายใหญ่ เอาเปรียบผู้ถือหุ้นรายย่อยมากเกินไป โดยได้บัญญัติไว้ในมาตรา 165 แห่งประมวลกฎหมายพาณิชย์ ว่า

" The by-law may require a minimum number of shares, which may not be greater than ten, to entitle the holder to participate in ordinary meeting of shareholders.

Several shareholders may join together in order to attain the minimum provided in the by-law and may be represented by one of them or by the spouse of one of them."

คือกฎหมายยอมให้มีข้อบังคับของบริษัท วางกำหนดจำนวนหุ้นขั้นต่ำของผู้ถือหุ้นที่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนในการประชุมผู้ถือหุ้นได้ แต่ข้อบังคับนั้นจะกำหนดได้ไม่เกิน 10 หุ้น เท่านั้น จึงไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถือหุ้นมากเกินไป

แต่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ไม่มีการกำหนดไว้เลยว่า ข้อบังคับในลักษณะนี้จะกำหนดให้จำนวนหุ้นอย่างสูงที่จะไม่ให้สิทธิออกเสียงลงคะแนนจำนวนเท่าใด จึงขึ้นอยู่กับความพอใจของผู้ถือหุ้นรายใหญ่จะจัดทำข้อบังคับขึ้นมาเอง

อย่างไรก็ดี ผู้เขียนไม่เห็นด้วยเลย ที่จะตัดสิทธิของผู้ถือหุ้นในการออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมใหญ่ โดยเอาจำนวนหุ้นที่ถือเป็นเกณฑ์ เพราะหากผู้ถือหุ้นนั้นมีจำนวนหุ้นน้อย ก็ยอมแพ้คะแนนเสียงในที่ประชุม ให้แก่ผู้ถือหุ้นรายใหญ่อยู่แล้ว แต่ก็ควรให้เขาได้มีสิทธิออกเสียงได้เต็มที่มิใช่ตัดสิทธิกันไว้แต่เริ่มแรก

นอกจากนี้ การตัดสิทธิการลงคะแนนเสียง เช่นนี้ ทำให้ผู้ถือหุ้นที่มีจำนวนหุ้นไม่ถึงข้อกำหนดในข้อบังคับของบริษัทไม่มาร่วมประชุม ซึ่งอาจมีจำนวนมากก็ได้ การที่ผู้ถือหุ้นเข้าร่วมประชุมบ่อย ก็ทำให้การแสดงความคิดเห็นไม่กว้างเท่าที่ควร ผู้ถือหุ้นที่มีหุ้นน้อยนั้น อาจจะมีความคิดเห็นและประสบการณ์ตลอดจนความรู้ความชำนาญในเรื่องที่ที่ประชุมพิจารณาอยู่

ก็ได้ ซึ่งในเรื่องการตัดสินคดีผู้ถือหุ้นในลักษณะนี้ ตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชน จำกัด พ.ศ. 2521 ซึ่งบัญญัติขึ้นใหม่ก็มีคำกำหนดไว้เลย

ในเรื่องการประชุมผู้ถือหุ้นนี้ อันที่จริงหากพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายก็จะเห็นได้ว่าต้องการให้ผู้ถือหุ้นในบริษัทมาร่วมประชุมกันแสดงความคิดเห็น และต้องการถึงความประสงค์ของผู้ถือหุ้นว่าต้องการอย่างไร ในการดำเนินกิจการของบริษัทอันแสดงออกมาในรูปมติที่ประชุม ตามกฎหมายของไทยนั้นมติของที่ประชุมจะสมบูรณ์ตามกฎหมาย และมีผลผูกพันบริษัทได้ก็ต้องการการประชุมที่ถูกต้องตามกฎหมายทุกขั้นตอน ทั้งแต่ผู้มีอำนาจเรียกประชุม การนัดประชุม การดำเนินการประชุม ตลอดจนไปจนถึงการออกเสียงลงคะแนน หากมีขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไม่ถูกต้องตามกฎหมายแล้วการประชุมนั้นอาจถูกเพิกถอนได้¹ แต่ในกฎหมายของต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศฝรั่งเศส ได้วิวัฒนาการไปโดยให้ความสะดวกแก่ผู้ถือหุ้นมากขึ้นไปอีกโดยยึดถือเอาเพียงเจตนารมณ์ของการประชุมผู้ถือหุ้นไว้ ในกฎหมายของบางมตรัฐในสหรัฐอเมริกา ยอมให้ผู้ถือหุ้นแสดงความประสงค์และความต้องการที่จะให้กรรมการของบริษัทดำเนินการอย่างไรก็ได้โดยไม่จำเป็นต้องมาประชุม เพียงแต่เข้าชื่อกันทำหนังสือถึงกรรมการแสดงความประสงค์ของผู้ถือหุ้นทั้งหมดก็สามารถไปแทนการประชุมผู้ถือหุ้นได้แล้ว โดยกฎหมาย

---

¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195 บัญญัติว่า "การประชุมใหญ่ นั้น ถ้าใครนัดเรียกหรือไต่ประชุมกัน หรือใครลงมติว่าเป็นบทบัญญัติในลักษณะนี้ก็คือ หรือ ฝ่าฝืนข้อบังคับของบริษัทก็ดี เมื่อกรรมการหรือผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใดร้อง ขึ้นแล้ว ให้ศาลเพิกถอนมติของที่ประชุมอันมีสาระเบี่ยงเบนเสีย แต่ของร้องขอ ภายในกำหนดเก้าวันนับแต่วันลงมตินั้น"

บัญญัติว่า "Any action required to be or which may be taken at a shareholder meeting may be taken without such meeting by unanimous written consent of all shareholder entitled to vote with respect to such matter" ซึ่งในหลักนี้มีใช้ในหลายมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา เช่น Alabama, Alaska, California, Colorado, Delaware, Hawaii, Illinois และอีกหลายมลรัฐ¹

ตามประมวลกฎหมายพาณิชย์ของประเทศฝรั่งเศส มาตรา 259 ได้บัญญัติไว้

"Notice of meetings of shareholders is given in the manner and within the period provided by decree.

Any meeting improperly convened may be annulled.

However, there is no cause of action in nullity when all the shareholders are present or represented.

กล่าวคือ แม้การเรียกประชุมนั้น จะไม่ถูกต้องตามกฎหมายหรือข้อบังคับของบริษัทก็ไม่เป็นโมฆะ หากว่าการประชุมนี้มีผู้ถือหุ้นทั้งหมดของบริษัทมาเข้าร่วมประชุม

จากบทบัญญัติของกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศฝรั่งเศส ที่กล่าวถึงนี้ ก็ให้ข้อคิดว่ากฎหมายไทยน่าจะนำมาประยุกต์ใช้บ้างให้เหมาะสมแก่สภาพของประเทศไทย โดยการมุ่งใช้กฎหมายโดยคำนึงถึงเจตนารมณ์เป็นสำคัญ เป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ถือหุ้นมากยิ่งขึ้น และผลออกมาก็เช่นเดียวกันคือ ผู้ถือหุ้นของบริษัทมีความประสงค์อย่างไร เพียงแต่เขาแสดงความประสงค์นั้นในการประชุม หรือในลายลักษณ์อักษรที่แจ้งต่อกรรมการเท่านั้น

1.3 องค์ประชุมผู้ถือหุ้น (Quorum of Shareholder's meetings)

ดังที่ได้อธิบายมาแล้วว่า การประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการควบคุม การจัดการงานของบริษัท เพราะที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นมีอำนาจสูงสุดในบริษัท มติของที่ประชุมใหญ่ ที่ออกมาโดยชอบด้วยกฎหมายนั้น สามารถใช้บังคับการใด ๆ ในการดำเนินงานของบริษัทได้ทั้งสิ้น และมีผลผูกพันบริษัทและกรรมการ ตลอดจนผู้ถือหุ้นภายในบริษัทนั้น เนื่องจากกฎหมายถือว่ามติ ของที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นเป็นความประสงค์ของผู้ถือหุ้นของบริษัทซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นเจ้าของ เงินทุนที่แท้จริงของบริษัท เมื่อเป็นเช่นนี้การกำหนดองค์ประชุมผู้ถือหุ้นจึงมีความสำคัญมากใน การจะพิจารณาว่ากฎหมายได้ให้ความคุ้มครองแก่ผู้ถือหุ้นอย่างทั่วถึงเพียงพอแล้วหรือไม่

ก. ความหมายขององค์ประชุม

ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย และพระราชบัญญัติบริษัทมหาชน จำกัด พ.ศ. 2521 มิได้บัญญัติให้คำจำกัดความของคำว่าองค์ประชุมไว้โดยตรงแต่เมื่อพิจารณาข้อความ ในตัวบทกฎหมายแล้ว จะเห็นว่าในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2468 มาตรา 1178 ว่า

"ในการประชุมใหญ่ ถ้าไม่มีผู้ถือหุ้นมาเข้าประชุมรวมกันแทนหุ้นได้ถึงจำนวน หนึ่ง ในสี่แห่งทุนของบริษัทเป็นอันน้อยแล้ว ทานว่าที่ประชุมอันนั้นจะปรึกษากิจการอันใด หาได้ไม"

และในมาตรา 1179 บัญญัติว่า

"การประชุมใหญ่เรียกนัดเวลาใด เมื่อล่วงเวลานัดนั้นไปแล้วถึงชั่วโมงหนึ่งจำนวน ผู้ถือหุ้นหนึ่งมาเข้าประชุมยังไม่ครบถ้วนเป็นองค์ประชุมถึงที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1178 นั้น ไชร ..."

พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 มาตรา 113 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า

"ในการประชุมผู้ถือหุ้นต้องมีผู้ถือหุ้นและผู้รับมอบฉันทะจากผู้ถือหุ้น (ถ้ามี) มา ประชุมไม่น้อยกว่ายี่สิบห้าคน และต้องมีหุ้นนับรวมกันได้ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของ จำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้ทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม..."

ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว จึงพอกล่าวได้ว่า องค์ประชุม หมายถึง จำนวนผู้ถือหุ้นที่น้อยที่สุดที่เข้าประชุมแล้วทำให้ที่ประชุมสามารถปรึกษาหารือกิจการใด ๆ ได้ถูกต้องตามกฎหมายและมีผลผูกพันบริษัท

ข. จำนวนองค์ประชุมผู้ถือหุ้น

กฎหมายของทุก ๆ ประเทศได้ บัญญัติไว้ในทำนองเดียวกันหมดว่าหากผู้ถือหุ้นมาเข้าร่วมประชุมไม่ได้ถึงจำนวนอันจะเป็นองค์ประชุมแล้ว การประชุมนั้นก็จะไม่มีผลบังคับตามกฎหมาย ศาลมีอำนาจเพิกถอนการประชุมเช่นนั้นได้ แต่ในเรื่องจำนวนองค์ประชุมจะต้องเป็นเท่าใดนั้น กฎหมายของแต่ละประเทศบัญญัติไว้แตกต่างกันออกไป เช่น การประชุมในกรณีปกติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย พ.ศ. 2468 มาตรา 1178¹ กำหนดให้มีจำนวนผู้ถือหุ้นมาประชุมอย่างน้อย $\frac{1}{4}$ ของทุนของบริษัท แต่ไม่กำหนดจำนวนผู้ถือหุ้นว่าจะต้องกี่คน พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 มาตรา 113² กำหนดให้ต้องมีผู้ถือหุ้น มาร่วมประชุมอย่างน้อย 25 คน และมีจำนวนหุ้นรวมกันได้ถึง $\frac{1}{3}$ ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้ทั้งหมด คือ กำหนดทั้งจำนวนคนจำนวนหุ้น

กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ในกรณีการประชุมตามปกติมักจะกำหนดจำนวนผู้ถือหุ้นมาประชุมอย่างน้อย $\frac{1}{3}$ ของจำนวนหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน หากการประชุมใดต้องการจำนวนองค์ประชุมสูงกว่านี้ก็อาจทำได้โดยกำหนดไว้ในข้อบังคับบริษัท³

¹ กฎหน้า 70.

² กฎหน้า 70.

³ Harry G. Henn. Law of Corporation. P. 373.

กฎหมาย French Commercial Code (amended 1975)

มาตรา 153 วรรค 2¹ นั้นกำหนดให้ต้องมีผู้ถือหุ้นมาประชุมอย่างน้อย $\frac{1}{2}$ ของจำนวนหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนในการประชุมวิสามัญตามหนังสือนัดประชุมครั้งแรก และ $\frac{1}{4}$ ของจำนวนหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนในการประชุมวิสามัญ ตามหนังสือนัดประชุมครั้งที่ 2 และในมาตรา 155² กำหนดว่า ถ้าเป็นการประชุมสามัญ กฎหมายกำหนดให้ต้องมีผู้ถือหุ้นมาประชุมอย่างน้อย $\frac{1}{4}$ ของจำนวนหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน สำหรับการประชุมตามหนังสือนัดประชุมครั้งแรก และการประชุมตามหนังสือนัดประชุมครั้งที่ 2 ไม่จำกัดองค์ประชุม

ตามกฎหมายของประเทศอังกฤษ กฎหมายของประเทศอังกฤษให้กำหนดองค์ประชุมได้ในข้อบังคับบริษัท แต่หากข้อบังคับไม่กำหนดไว้ ก็ขึ้นอยู่กับว่าเป็นบริษัทประเภทใด ถ้าเป็นบริษัทเอกชน (private Company) ต้องมีผู้ถือหุ้นมาเข้าร่วมประชุมอย่างน้อย 2 คน แต่ถ้าเป็น

---

¹ French Commercial Code: Article 153 paragraph 2

An extraordinary meeting may not validly act unless the shareholders present or represented at such a meeting convened on first notice hold at least one half and at a meeting convened on second notice one quarter of the shares having the right to vote. In the absence of the latter quorum, the second meeting may be adjourned to a subsequent date no later than two months following the date for which it had been convened.

²

Commercial Laws of France: Article 155;

An ordinary meeting of shareholders shall take all decisions other than those referred to in articles 153 and 154.

An ordinary meeting of shareholders convened on first notice may not validly act unless the shareholders present or represented hold at least one quarter of the shares having the right to vote. At meetings convened on second notice, no quorum is required.

The ordinary meeting shall act by a majority of the votes cast. In the case of voting by written ballot,

บริษัทประเภทอื่น ต้องมีผู้ถือหุ้นมาเข้าร่วมประชุมอย่างน้อย 3 คน จึงจะเป็นองค์ประชุม¹

ในเรื่องจำนวนองค์ประชุมผู้ถือหุ้นนั้น หากกำหนดไว้น้อยเกินไปก็มีผลเสียต่อผู้ถือหุ้นได้ เพราะมติที่ประชุมอันถือว่าเป็นเจตนารมณ์ของผู้ถือหุ้นของบริษัท ควรจะได้ออกมาจากการแสดงออกของผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่ของบริษัทโดยถือเอาจำนวนหุ้นเป็นเกณฑ์สำคัญ การกำหนดจำนวนองค์ประชุมไว้ต่ำไป ทำให้ผู้ถือหุ้นเอาอคติเอาเปรียบกันได้ง่าย เพราะมีผู้เข้าร่วมประชุมเพียงจำนวนน้อยก็สามารถเอามติของการประชุม บังคับต่อบริษัทและผู้ถือหุ้นทั้งหมดได้แล้ว และมตินั้นอาจจะไม่ใช่เป็นเจตนารมณ์ของผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่ก็ได้ ผู้เขียนเห็นว่าจำนวนผู้ถือหุ้นอันจะเป็นองค์ประชุมผู้ถือหุ้นนั้น ไม่ควรกำหนดไว้ให้ต่ำกว่าจำนวนครึ่งหนึ่งของจำนวนหุ้นทั้งหมดที่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน และควรกำหนดจำนวนผู้ถือหุ้นด้วย โดยการถืออัตรา ร้อยละของจำนวนผู้ถือหุ้นทั้งหมดของบริษัท เพราะการกำหนดจำนวนหุ้นแต่เพียงอย่างเดียวก็ไม่ค่อยเหมาะสมนัก เช่น หากมีผู้ถือหุ้น 100 คน แคมประชุมเพียง 2 คน นับจำนวนหุ้นได้ถึงตามกำหนด ก็ถือว่าครบองค์ประชุมแล้วนั้น เป็นการเอาเปรียบผู้ถือหุ้นคนอื่น ๆ อีก 98 คนมากเกินไป และยังทำให้การวินิจฉัยปัญหาในที่ประชุมอยู่ในวงแคบ ควรจะกำหนดจำนวนผู้ถือหุ้นขั้นต่ำด้วย เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เช่น นอกจากกำหนดจำนวนหุ้นไว้ ไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนแล้วอาจจะกำหนดจำนวนผู้ถือหุ้นด้วยว่าต้องมีผู้ถือหุ้นมาประชุมไม่น้อยกว่า ร้อยละ 20 ของจำนวนผู้ถือหุ้นทั้งหมดด้วย คือ เอาหลักเกณฑ์เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 แต่แทนที่จะกำหนดจำนวนผู้ถือหุ้นให้ตายตัวลงไป กลับกำหนดเป็นอัตรา ร้อยละ น่าจะเป็นผลดีมากกว่า

¹ R.E.G. Perrins, F.C.A. and A. Jeffreys. Ranking & Spicer's Company Law. Eleventh Edition. Great Britain: The Stellar press Hatfield Herts. 1975. P. 155.

Company Act of England, 1948, section 134 (c)

ในเรื่องจำนวนผู้ถือหุ้นนั้น กฎหมายของต่างประเทศส่วนใหญ่ซึ่งที่ได้ยกตัวอย่างข้างต้นนั้นไม่ค่อยจะนำมาพิจารณาแต่พิจารณาเพียงจำนวนหุ้นอย่างเดียว เช่น ในกฎหมายประเทศอังกฤษ¹ และสหรัฐอเมริกา² หรือประเทศฝรั่งเศส³ ในกรณีปกติแม้ผู้ถือหุ้นมาประชุมเพียง 2 คนก็ถือว่าเป็นองค์ประชุมแล้ว หากว่านับหุ้นได้ถึงจำนวนตามกำหนดแล้วแต่จะมีข้อบังคับของบริษัทกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ยิ่งไปกว่านั้น ในกฎหมายของประเทศอังกฤษยังมีกรณีพิเศษที่กฎหมายยอมให้ถือว่า การประชุมผู้ถือหุ้นที่มีผู้ถือหุ้นเข้าประชุมเพียงคนเดียว เป็นองค์ประชุมได้ หากว่าการประชุมผู้ถือหุ้นนั้น ศาล (Court) หรือ Board of Trade เป็นผู้นับเรียกว่าประชุมเองโดยศาลหรือ Board of Trade แล้วแต่กรณี จะต้องยอมรับการประชุมนั้นด้วย ส่วนกรณีอื่นนอกจากนี้ การที่มีผู้ถือหุ้นเข้าประชุมเพียงคนเดียวไม่ถือเป็นองค์ประชุม⁴

1

L.C.B. Gower. The Principles of Modern Company Law. London: Stevens & Sons 1976. P. 489.

2

Harry G. Henn, Law of Corporations, New York: West Publishing Co, 1978. P. 373.

3

FRENCH COMMERCIAL CODE, amended 1975, Article 153, 155.

4

L.C.B. Gower. The Principles of Modern Company Law. P. 489.

ในเรื่องการที่มีผู้ถือหุ้นเข้าประชุมคนเดียว แม้ว่าจะเป็นผู้ได้รับมอบฉันทะจากผู้ถือหุ้นคนอื่น ๆ อีกหลายคนให้เข้าประชุมแทนด้วยก็ตาม กฎหมายของประเทศไทยไม่ถือว่าการประชุมนั้นเป็นการประชุมผู้ถือหุ้นตามกฎหมายโดยคณะกรรมการกฤษฎีกาได้เคยวินิจฉัยเรื่องนี้เอาไว้ตามบันทึกของสำนักเลขาธิการคณะกรรมการที่ สร. 0503/296 ลงวันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2508¹

ค. การเดินออกจากที่ประชุม (Walk out)

ในกรณีที่ผู้ถือหุ้นเดินออกจากที่ประชุมในระหว่างกำลังดำเนินการประชุม (Walk out) โดยไม่ยอมเข้าร่วมประชุมต่อไป และทำให้จำนวนผู้ถือหุ้นหรือจำนวนหุ้นที่ผู้ถือหุ้นที่ยังอยู่ในที่ประชุมลดจนลงจนเหลือไม่ครบจำนวนอันจะเป็นองค์ประชุมในขณะเริ่มประชุมนั้น มีปัญหาว่าที่ประชุมสามารถจะดำเนินการประชุมต่อไปได้หรือไม่ หรือกล่าวง่าย ๆ ว่าการประชุมหากจะดำเนินต่อไปจะครบองค์ประชุมหรือไม่

เรื่องนี้มักจะเกิดขึ้นบ่อย ๆ ในกรณีที่ผู้ถือหุ้นมีอยู่ 2 ฝ่าย และมีความเห็นขัดแย้งกันจนไม่อาจร่วมประชุมกันต่อไปได้ ฝ่ายหนึ่งจึงไม่ยอมประชุมต่อไป โดยการ Walk out การที่จะพิจารณาว่าที่ประชุมจะสามารถประชุมต่อไปได้หรือไม่ จึงต้องพิจารณาในประเด็นที่ว่า จำนวนอันจำเป็นที่จะเป็นองค์ประชุมจะต้องมีอยู่ตลอดการประชุมหรือไม่ หรือว่าให้ครบองค์ประชุมเพียงเฉพาะเมื่อเริ่มดำเนินการประชุมเท่านั้น

ในหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษ (Companies Act, 1948) ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในเรื่องนี้ว่า ถ้าจำนวนผู้ถือหุ้นเข้าร่วมประชุมไม่ครบองค์ประชุม ก็กิจการที่ปรึกษาหารือกันนั้นจะไม่มีผลบังคับ แต่ถาองค์ประชุมได้ครบตั้งแต่ในขณะแรกเริ่มประชุมแล้ว แม้ภายหลังจะมี

¹ วิชาการ, กอง. ทะเบียนการค้า. กรม. รวมคำวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกาเกี่ยวกับปัญหาเรื่องหุ้นส่วนและบริษัท พ.ศ. 2488 - 2521. หน้า 47 - 48.

เหลือไม่ถึงจำนวนดังกล่าวที่ประชุมก็สามารถจะดำเนินกิจการต่อไปได้อย่างมีผลตามกฎหมาย หากจำนวนผู้ถือหุ้นที่เหลืออยู่ไม่น้อยกว่า 2 คน¹ ซึ่งหลักของกฎหมายอังกฤษนี้เหมือนกับกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ทำให้พิจารณาองค์ประชุมเฉพาะในขณะเริ่มประชุมเท่านั้น โดยมีหลักว่า

"When a quorum is once present to organize a meeting, it is not broken by the subsequent withdrawal of any shareholders, and that the shareholders present may adjourn the meeting despite the absence of a quorum"

ดังนั้น แม้จะมีผู้ถือหุ้น Walk out ที่ประชุมก็สามารถจะดำเนินการประชุมต่อไปได้

สำหรับเรื่องการ Walk out ตามกฎหมายไทยนั้น กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ชัดเจนลงไปเหมือนเช่นในกฎหมายของประเทศอังกฤษหรือประเทศสหรัฐอเมริกา โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย มาตรา 1178 กฎหมายใช้คำว่า "... ถ้าไม่มีผู้ถือหุ้นมาเข้าประชุม..." และพระราชบัญญัติวิธีขึ้นทะเบียนจำกัด พ.ศ. 2521 มาตรา 113 กฎหมายใช้คำว่า "...มาประชุม..." ดังนั้น ผู้ใช้กฎหมายจึงจำต้องตีความกฎหมายทั้งสองมาตรานี้เอาเองว่า หากมีการ Walk out แล้ว ที่ประชุมผู้ถือหุ้นจะสามารถประชุมกันต่อไปได้หรือไม่ ในความเห็นของผู้เขียนนั้น เห็นว่าการตีความน่าจะมองถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายในการให้องค์ประชุมผู้ถือหุ้นเป็นสำคัญ โดยนำเอาหลักกฎหมายในมาตรา 4 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ในการพิจารณา หากมองในแง่เจตนารมณ์ของกฎหมายแล้วจะเห็น

1

R.E.G. Ferrins, F.C.A and A. Jeffreys. Ranking & Spicer's Company Law. P. 155.

L.C.B. Gower. The Principles of Modern Company Law. P. 489.

2

Harry G. Henn. Law of Corporations, P. 374.

ได้ว่า การที่กฎหมายกำหนดให้มีองค์ประชุมก็เพื่อคุ้มครองผู้ถือหุ้นของบริษัท โดยพยายามให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการของบริษัทมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ภายใต้ขอบเขตของความเหมาะสม จึงพยายามกำหนดมาตรการให้มีอำนาจการดำเนินงานของบริษัทตกอยู่กับคนเพียงกลุ่มน้อยเพียงไม่กี่คน โดยเฉพาะเรื่องการประชุมผู้ถือหุ้นย่อมตลกระหนักกว่าที่ประชุมผู้ถือหุ้นมีอำนาจสูงสุดที่จะสั่งการใด ๆ ภายในบริษัทได้ทั้งสิ้นภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย ฉะนั้น มติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นควรจะต้องเกิดจากผู้ถือหุ้น ส่วนใหญ่ในบริษัทจึงจะเป็นหลักการ ที่ถูกต้อง และองค์ประชุมนี้ก็กำหนด "จำนวนที่น้อยที่สุด" เอาไว้แล้ว ฉะนั้นหากไม่ครบจำนวนอันจะเป็นองค์ประชุมก็จะยิ่งน้อยลงไปอีก ผู้เขียนจึงเห็นว่าหากผู้ถือหุ้น Walk out จนจำนวนที่เหลืออยู่ไม่ครบองค์ประชุมแล้วขอมติใด ๆ ที่ออกมาจากการประชุมที่ดำเนินต่อไปก็ไม่ควรจะมีผลผูกพันบริษัทและผู้ถือหุ้นทุกคน แต่ทั้งนี้ก็อาจจะต้องนำเอาหลักความสุจริต ตามมาตรา 5 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งบัญญัติว่า "ในการใช้สิทธิแห่งหนึ่งก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี ท่านว่าบุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต" มาใช้พิจารณาด้วยว่า ผู้ถือหุ้นที่ Walk out มีเจตนาสุจริตหรือไม่หากจาเป็น การกระทำเพื่อให้อับบริษัทหรือผู้ถือหุ้นอื่นเสียหายโดยทุจริตแล้ว เขาควรจะต้องรับผิดชอบในผลเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำเช่นนั้น

2. สิทธิที่จะได้รับประโยชน์ในเชิงทรัพย์สิน

คงที่โลกกล่าวมาแล้วว่าวัตถุประสงค์อันสำคัญในการเข้าเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทก็คือการได้รับประโยชน์ในเชิงทรัพย์สินเป็นค่าตอบแทนในการที่เข้ามาลงทุนประกอบการค้าได้ง่าย ๆ คือ กำไรจากการประกอบการค้านั่นเอง การได้รับกำไรจากบริษัทนั้นผู้ถือหุ้นจะได้รับมาในรูปของเงินปันผล (Dividend) ซึ่งบริษัทจะจ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้นทุกคนตามสัดส่วนของจำนวนหุ้นที่เขาถืออยู่

ในการจ่ายเงินปันผลนั้นกฎหมายให้อำนาจแก่ที่ประชุมผู้ถือหุ้นและกรรมการ บริษัทเป็นผู้มีอำนาจในการพิจารณาจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นในกรณีที่มีกำไร โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 1201 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่า "ห้ามมิให้ ประกาศอนุญาตจ่ายเงินปันผล นอกจากโดยมติของที่ประชุมใหญ่"

กรรมการอาจจ่ายเงินปันผลระหว่างกาลให้แก่ผู้ถือหุ้นได้เป็นครั้งเป็นคราว ในเมื่อปรากฏแก่กรรมการว่าบริษัทมีกำไรสมควรพอที่จะทำเช่นนั้น

"ห้ามมิให้จ่ายเงินปันผลจากเงินประเภทอื่นนอกจากเงินกำไร ถ้าหาก บริษัทขาดทุนห้ามมิให้จ่ายเงินปันผลจนกว่าจะได้แก้ไขให้หายขาดทุนเช่นนั้น" และ ในมาตรา 125 แห่งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชน จำกัด พ.ศ. 2521ว่า "ห้ามมิให้ แแบ่งเงินปันผลจากเงินประเภทอื่นนอกจากเงินกำไรในกรณีที่บริษัทยังมีออกชดเชยทุน สะสมอยู่ ห้ามมิให้แบ่งเงินปันผล

เงินปันผลนั้นให้แบ่งตามจำนวนหุ้น ๆ ละ เท่า ๆ กัน เว้นแต่จะมีข้อบังคับ กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นในเรื่องหุ้นบุริมสิทธิ ทั้งนี้ ต้องได้รับอนุมัติจากที่ประชุมผู้ถือหุ้น

คณะกรรมการอาจจ่ายเงินปันผลระหว่างกาลให้แก่ผู้ถือหุ้นได้เป็นครั้ง คราวเมื่อเห็นว่าบริษัทมีกำไรสมควรพอที่จะทำเช่นนั้น

การจ่ายเงินปันผลนั้นให้กระทำภายในหนึ่ง เดือนนับแต่วันที่ที่ประชุมผู้ถือหุ้น หรือคณะกรรมการลงมติแล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ให้แจ้งเป็นหนังสือไปยังผู้ถือหุ้นกับให้ โฆษณาออกกล่าวการจ่ายเงินปันผลนั้นในหนังสือพิมพ์ด้วย"

จะเห็นได้ว่าที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นหรือกรรมการแล้วแต่กรณีจะพิจารณา จ่ายเงินปันผลหรือไม่ก็ได้ ไม่มีกฎหมายบัญญัติบังคับให้บริษัทต้องจ่ายเงินปันผลให้ แก่ผู้ถือหุ้นเมื่อมีกำไร เพราะบริษัทอาจจะนำเงินกำไร เจนว่านั้นไปใช้ในกิจการ ของบริษัทก็ได้ เช่น เอาไปขยายกิจการต่อไป หากการไม่จ่ายเงินปันผลเป็นไป

โดยสุจริตเพื่อประโยชน์แก่บริษัทอย่างแท้จริงแล้ว ผู้ถือหุ้นก็จะไม่ได้รับความเสียหาย
อย่างไร แต่หากว่าการที่บริษัทไม่จ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้น เป็นเพราะเนื่องมาจาก
ว่า ผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของการจะมีบังคับหรือกลับแกงผู้ถือหุ้นรายย่อย โดยลงมติในที่
ประชุมไม่ให้จ่ายเงินปันผลเลยเป็นเวลาหลาย ๆ ปีติดต่อกัน เพื่อบีบบังคับซื้อหุ้น
จากผู้ถือหุ้นรายย่อยหรือเพื่อประโยชน์อื่น ๆ แล้ว ก็จะทำให้ผู้ถือหุ้นรายย่อยได้รับความ
ความเสียหายได้ เพราะได้เข้าร่วมลงทุนถือหุ้นของบริษัทเพื่อหวังเงินกำไรจาก
กิจการค้า แต่บริษัทไม่เคยอนุมัติจ่ายเงินปันผลให้เลยเป็นสิบ ๆ ปี โดยอ้างว่าจะ
เอาเงินไปใช้ในกิจการของบริษัทแล้ว ผู้ถือหุ้นรายย่อยเหล่านั้นจะได้รับความคุ้มครอง
อย่างไร ซึ่งกรณีเช่นนี้เกิดขึ้นบ่อย ๆ เพื่อประสงค์จะบังคับซื้อหุ้นจากผู้ถือหุ้นราย
ย่อยโดยทางอ้อม

หรือหากว่ามีการกระทำอันไม่เป็นธรรมอย่างอื่น เพื่อกลับแกงผู้ถือหุ้น
รายย่อยไม่ให้ได้รับประโยชน์ในเชิงทรัพย์สินหรือว่าให้ได้น้อยกว่าที่เขาควรจะได้แล้ว
กฎหมายจะเข้ามามีส่วนช่วยเหลือผู้ถือหุ้นนั้น ๆ อย่างไร เช่นในกรณีการเพิ่มทุน
(Increase of Capital) ของบริษัทโดยวัตถุประสงค์เพื่อที่จะแบ่งชิงผล
ประโยชน์จากผู้ถือหุ้นรายย่อยมิใช่เป็นการเพิ่มทุนเพื่อจะใช้ในกิจการของบริษัท
อย่างแท้จริงก็อาจทำได้และมีการทำเช่นนี้มาแล้ว เนื่องจากกฎหมายได้บัญญัติไว้
ในมาตรา 1200 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่า "การแจกเงินปันผล
นั้นต้องคิดตามส่วนจำนวนซึ่งผู้ถือหุ้นได้ส่งเงินแล้ว ในหุ้นหนึ่ง ๆ เว้นแต่จะได้ตกลงกัน
ไว้เป็นอย่างอื่นในเรื่องหุ้นบุริมสิทธิ"

จึงเห็นได้ว่า ผู้ถือหุ้นจะได้รับส่วนแบ่งเงินปันผลมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับ
จำนวนเงินที่ส่งไว้แล้วในหุ้น ๆ หนึ่ง ฉะนั้น หากเขาถือหุ้นจำนวนมากก็ย่อมจะได้
รับเงินปันผลมากด้วย แต่ผู้ถือหุ้นรายใหญ่อาจกลับแกงได้ โดยลงมติในที่ประชุม
ให้เพิ่มทุนของบริษัท ซึ่งทำได้โดยการออกหุ้นใหม่โดยที่ประชุมเพิ่มทุนออกหุ้นใหม่
มาจำนวนมาก จริงอยู่ตามกฎหมายจะให้ขายหุ้นที่ออกใหม่นี้แก่ผู้ถือหุ้นเดิมตามส่วน

จำนวนซึ่งเขาถือหุ้นอยู่ก็ตาม แต่คงไม่คิดว่าอำนาจการซื้อหุ้นที่ออกใหม่นี้ ผู้ถือหุ้นแต่ละคนมีไม่เท่ากันหากใครฐานะดีก็สามารถซื้อหุ้นที่ออกใหม่ได้ ใครฐานะไม่ดีก็ไม่มีกำลังทรัพย์ที่จะซื้อหุ้นที่ออกใหม่ เมื่อเป็นเช่นนี้จะทำให้จำนวนหุ้นที่ถืออยู่ของผู้ถือหุ้นแต่ละคนแตกต่างกันออกไปมากขึ้นอีก ผู้ถือหุ้นรายใหญ่ก็ยังมีหุ้นมากกว่าผู้ถือหุ้นรายย่อย แต่การเพิ่มทุนนี้มีให้นำเงินจากการขายหุ้นที่ออกใหม่มาใช้ในกิจการของบริษัทโดยเอาเก็บไว้เฉย ๆ จากนั้น ผู้ถือหุ้นรายใหญ่ก็ยังมีเสียงมากในที่ประชุมเพราะยังมีหุ้นจำนวนมากขึ้น หลังจากนั้นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ก็ลงมติในที่ประชุมผู้ถือหุ้นให้อนุมัติจ่ายเงินปันผลซึ่งสะสมไว้หลายปีแล้ว และการจ่ายเงินปันผลก็ทำตามส่วนจำนวนหุ้นซึ่งผู้ถือหุ้นแต่ละคนถืออยู่ ดังนั้นกำไรบางส่วนที่ได้มาจากการลงทุนของผู้ถือหุ้นรายย่อย อันควรจะเป็นของเขาเหล่านั้นก็จะถูกแบ่งเฉลี่ยออกไปอีกสำหรับหุ้นที่ออกใหม่ ซึ่งเป็นหุ้นของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ จึงทำให้ผลประโยชน์ที่เขาควรจะได้รับลดลงน้อยถอยลง อันเนื่องมาจากการกีดกันแก่งแย่งของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ ตัวอย่างเช่น บริษัทมีหุ้นทั้งหมด 500 หุ้น และมีกำไรจนถึงปี พ.ศ. 2524 เป็นเงิน 1,000 บาท นาย ก. ถือหุ้น 1 หุ้น ในบริษัท หากว่าในปีนี้บริษัทจ่ายเงินปันผลผู้ถือหุ้นก็จะได้รับเป็นเงินหุ้นละ 2 บาท แต่ปรากฏว่า บริษัทไม่อนุมัติจ่ายเงินปันผลให้ แต่กลับเพิ่มทุนโดยการรวมหัวกัน ระหว่างนายคำ แดง ชาว ซึ่งถือหุ้นคนละ 100 หุ้น โดยการออกหุ้นใหม่มาอีก 1,000 หุ้นและหุ้นที่ออกใหม่นี้ นาย ก. ไม่มีเงินซื้อไว้ นายคำ แดง ชาว จึงซื้อหุ้นที่ออกใหม่ไว้อีกแต่มีให้นำเงินมาใช้ในกิจการของบริษัท กล่าวคือ ความจริงบริษัทยังไม่จำเป็นต้องใช้เงินเพิ่ม แต่ประการใด จากนั้นอีก ๕ - 3 ปีต่อมาแล้วบริษัทมีกำไรเป็น 1,500 บาท (รวมของเก่า 1,000 บาท) จากนั้นที่ประชุมโดยผู้ถือหุ้นรายใหญ่ก็อนุมัติให้จ่ายเงินปันผล จะเห็นว่าหุ้น ๆ หนึ่งจะได้รับการปันผลเพียงหุ้นละ 1 บาทเท่านั้น (1,500 หุ้น กำไร 1,500 บาท) จึงเห็นได้ว่าส่วนที่ควรจะเป็นของนาย ก. ลดลงไป 1 บาท โดยการกระทำอันไม่เป็นธรรมเช่นนี้

ผู้เขียนมีความเห็นว่า การที่กฎหมายจะเข้ามามีบทบาทในการคุ้มครอง
ผู้ถือหุ้นรายย่อยในกรณีเช่นนี้ ไม่ใช่เป็นสิ่งที่จะแก้ไขได้ง่าย ๆ โดยเฉพาะในทาง
ปฏิบัติ เพราะในการจัดตั้งบริษัทขึ้นมานั้นก็เป็นที่เอกละเมิดสัญญาชนิดหนึ่ง โดยอาศัย
หลักการทำสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ กล่าวคือ หลักของความศักดิ์
สิทธิ์ในการแสดงเจตนาและอีกประการหนึ่ง คือ หลักการตัดสินด้วยคะแนนเสียง
ส่วนใหญ่นั้นเป็นหลักการสำคัญที่ไขกันอยู่โดยทั่วไปแล้วเสียงข้างมาก ว่าอย่างไรก็จะต้อง
เป็นไปตามนั้นตามครรลองแห่งการดำเนินกิจการโดยเฉพาะในประเทศที่มีการ
ปกครองระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้การกระทำลักษณะดังกล่าวเป็นการกระทำ
ของผู้ถือหุ้นด้วยกันเป็นผู้ที่อยู่ในองค์กรเดียวกัน มิใช่เกิดจากบุคคลอื่นมากระทำ
ต่อผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นเรื่องยากในการป้องกันและแก้ไข เพราะทางแก้ไขที่มองเห็น
อยู่มีทางเดียวคือ ต้องพิสูจน์เจตนาทุจริตของผู้ถือหุ้นกลุ่มใหญ่ออกมาให้ได้ว่าการ
กระทำของเขาเหล่านั้นมิใช่เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของบริษัท
แต่เป็นการใช้สิทธิที่ไม่สุจริตอันจะทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย กล่าวคือ อาศัย
หลักกฎหมายในมาตรา 5 ซึ่งบัญญัติว่า "ในการใช้สิทธิแห่งคนก็คื ในการชำระ
หนี้ก็คื ท่านว่าบุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต" และมาตรา 421 ของประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่บัญญัติว่า "การใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะให้เกิดเสียหายแก่
บุคคลอื่นนั้น ท่านว่าเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมาย" มาใช้กันเองแต่ก็ต้องยอมรับ
ว่าการพิสูจน์เจตนาซึ่งอยู่ในใจตัวบุคคลนั้นไม่ใช่ของง่ายโดยเฉพาะ การแสดง
ออกของเขาเหล่านั้นทำถูกต้องตามขั้นตอนของกฎหมายหุ้นส่วนบริษัทเพียงแต่
เจตนาเท่านั้นที่ปกปิดไว้ ในเรื่องทำนองนี้ศาลไทยไม่เคยมีคำวินิจฉัย หรือคำพิพากษา
ของศาลฎีกาเป็นแนวบรรทัดฐานเอาไว้ให้ชัดเจน แต่ในประเทศสหรัฐอเมริกาและ
อังกฤษ ศาลของสหรัฐอเมริกาและอังกฤษเคยตัดสินคดีในทำนองนี้ว่า การกระทำของ
ผู้ถือหุ้นรายใหญ่ที่ออกเสียงลงคะแนนโดยมีเจตนาทุจริตต่อผู้ถือหุ้นกลุ่มย่อย และไม่ใช่
เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของบริษัท เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย
ศาลมีอำนาจเพิกถอนการประชุมหรือการกระทำเช่นว่านั้นได้ และถือว่าเป็นการ
ฉ้อโกงต่อผู้ถือหุ้นกลุ่มย่อยด้วย

อีกทางหนึ่งที่ผู้เขียนเห็นว่าพอจะใช้ในการป้องกันการกระทำลักษณะนี้ได้ คือ แก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องการเพิ่มทุนของบริษัทเสียใหม่ โดยเอาหลักการเพิ่มทุนของพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด มาตรา 119 มาใช้ที่ว่า

"บริษัทจะเพิ่มทุนจากจำนวนที่จดทะเบียนไว้แล้ว ได้โดยการออกหุ้นใหม่เพิ่มขึ้น การออกหุ้นเพิ่มตามวรรคหนึ่งจะกระทำได้ คือ

1. หุ้นทั้งหมดได้ออกจำหน่ายและได้รับชำระ เงินค่าหุ้นครบถ้วนแล้ว
2. ที่ประชุมผู้ถือหุ้นลงมติด้วยคะแนนเสียง ไม่น้อยกว่าสามในสี่ ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้ทั้งหมด และ
3. นำมตินั้น ไปจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงทุนจดทะเบียนก่อนมาจดทะเบียนภายในสิบสี่วันนับแต่วันที่ประชุมลงมติดังกล่าว ทั้งนี้ให้นำหมวด 3 และหมวด 5 มาใช้บังคับโดยอนุโลม"

มาใช้แทน เพราะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น เปิดโอกาสให้บริษัทสามารถเพิ่มทุนอีกเมื่อใดก็ได้ และเพิ่มเท่าไรก็ได้ โดยไม่คำนึงว่าหุ้นของบริษัทได้เรียกเก็บเต็มมูลค่าหุ้นแล้วหรือยัง ดังนั้น แทนที่บริษัทจะหาเงินโดยการเพิ่มทุนก็ควรหาเงินโดยการเรียกเก็บเงินที่ยังส่งใช้ไม่ครบ มูลค่าของหุ้นจะดีกว่า และไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้ถือหุ้นที่ไม่เห็นด้วยกับการเพิ่มทุนของบริษัท การเพิ่มทุนของบริษัทควรจะทำเมื่อบริษัทไม่อาจจะเรียกเก็บเงินค่าหุ้นจากผู้ถือหุ้นแล้วจริงๆ และมีความจำเป็นจะต้องใช้เงินในการประกอบกิจการ กีดวางาย ๆ คือ กฎหมายควรจะแก้ไขโดยให้การเพิ่มทุนจะทำได้ต่อเมื่อเงินค่าหุ้นได้ชำระเต็มมูลค่าแล้วเท่านั้น การแก้ไขโดยวิธีนี้ก็อาจจะช่วยได้บ้างไม่มากนัก

นอกจากนี้ หากกฎหมายจะเปิดช่องทางให้ผู้ถือหุ้นกลุ่มย่อยมีสิทธิในหุ้นที่ออกใหม่ยิ่งขึ้นอีก ก็อาจจะทำได้โดยการ เปิดโอกาสให้ผู้ถือหุ้นรายย่อยที่ไม่มีกำลังทรัพย์พอที่จะซื้อหุ้นที่ออกใหม่ สามารถจะทำการโอนสิทธิในการซื้อหุ้นที่ออกใหม่แก่บุคคลใด ๆ ก็ได้ เพราะยังจะทำให้ผู้ถือหุ้นรายย่อยนั้นพอจะได้ประโยชน์จากการขายสิทธิในการซื้อหุ้นที่ออกใหม่ซึ่งคนมีอยู่แทนที่จะมีได้ประโยชน์อะไรเลยเพราะ

คนไม่มีกำลังทรัพย์พอที่จะซื้อ และหากมีวิธีเกษียณนี้แล้วก็จะเป็นการสะดวกในการ
โอนหุ้นให้บุคคลภายนอก กล่าวคือ จะได้ไม่จำเป็นต้องมีการโอนหุ้นกันสองต่อ คือ
แทนที่จะต้องให้ผู้ถือหุ้นเดิมซื้อหุ้น เพื่อออกใหม่ไว้ก่อน และจึงจะโอนต่อไป
ให้บุคคลอื่นได้ แต่กลับเป็นการสะดวกและได้ประโยชน์แก่ผู้ถือหุ้นโดยให้สิทธิเขา
โอนสิทธิในการซื้อหุ้นที่ออกใหม่ให้แก่บุคคลภายนอกไปเลยน่าจะดีกว่า

สำหรับการที่บริษัทไม่จ่ายเงินปันผลนั้น คงจะแก้ไขกันไม่ได้ เพราะ
แม้บริษัทจะไม่จ่ายเงินปันผลให้กับผู้ถือหุ้น เงินนั้นก็ยังคงอยู่กับบริษัท
ยังเป็นของบริษัทอันจะทำผลประโยชน์ให้แก่บริษัทซึ่งอาจได้รับมาในรูปดอกเบี้ย
เงินฝากธนาคารก็ได้ ซึ่งผลประโยชน์ต่าง ๆ ของบริษัทก็ยังคงเป็นสิทธิของผู้ถือ
หุ้นผู้นั้นเอง เพียงแต่ยังไม่ได้รับมาเท่านั้น ดังที่คณะกรรมการกฤษฎีกาเคยวินิจฉัย
ไว้ว่า "ข้อบังคับที่ตกลงไม่จ่ายเงินปันผลนั้น ถือว่าเป็นข้อตกลงที่ผู้ถือหุ้นจะยังไม่
ยอมรับเงินปันผลในกรณีที่มีกำไรแล้วจะให้กันเป็นทุนสำรองตลอดไปโดยมีความประสงค์
จะแบ่งปันกันภายหลังหรือในคราวเลิกบริษัท การก่อตั้งบริษัทนี้จึงไม่ขัดกับประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1012 (วินิจฉัยตามบันทึกแนบท้ายหนังสือที่ น.
2136/2493 ลงวันที่ 6 พฤศจิกายน 2493) ¹

กล่าวโดยสรุปคือ การที่จะให้คุ้มครองผู้ถือหุ้นก็คือ พยายามทำให้ผู้ถือหุ้น
ได้รับผลประโยชน์ตามสัดส่วนแห่งการถือหุ้นของเขาตลอดจนได้รับอำนาจในการ
ควบคุมการดำเนินงานของบริษัทตามสัดส่วนของหุ้นที่เขาถืออยู่ด้วย

สำหรับในเรื่องการกระทำอันไม่เป็นธรรมต่อผู้ถือหุ้นรายย่อยนั้น ผู้ถือ
หุ้นรายใหญ่อาจทำได้ในเรื่องการกระทำอันไม่เป็นธรรมต่อผู้ถือหุ้นรายย่อยนั้น

---

¹ วิชาการ, กอง. ทะเบียนการค้า, กรม. รวมคำวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกาเกี่ยวกับปัญหาเรื่องหุ้นส่วนและบริษัท พ.ศ. 2488 - 2521.
หน้า 1.

ผู้ถือหุ้นรายใหญ่อาจทำได้หลายประการขึ้นอยู่กับความประสงค์ของเขาว่า เขามีความประสงค์จะได้อะไรจากผู้ถือหุ้นรายย่อย เช่น

1. การบังคับซื้อหุ้นจากผู้ถือหุ้นรายย่อย
2. การออกซองบังคับเพื่อทักษิณัติผู้ถือหุ้นรายย่อยในการออกเสียงลงคะแนน
3. การกีดกันมิให้ผู้ถือหุ้นรายย่อยได้รับประโยชน์ในส่วนที่พวกเขาควรจะได้
4. เรื่องอื่น ๆ

ในปัญหาที่เกิดขึ้นย่อย ๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ คือ เรื่องการบังคับซื้อหุ้นจากผู้ถือหุ้นรายย่อย เช่น ในประเทศอังกฤษเคยมีคดีระหว่าง Brown v. British Abrasive Wheel Co. โดยบริษัทมีความประสงค์จะขายหุ้นออกไปโดยแรงกดดัน ผู้ถือหุ้นจำนวน 98 % ของทั้งหมดมีความประสงค์ตกลงจะเพิ่มจำนวนเงินทุนหากว่าพวกกลุ่มผู้ถือหุ้นรายย่อยจะยอมขายหุ้นให้แก่พวกเขา แต่ปรากฏว่า พวกผู้ถือหุ้นกลุ่มย่อยไม่ยินยอมที่จะขายหุ้นให้ บรรดาผู้ถือหุ้นรายใหญ่จึงได้ประชุมแล้วลงมติที่จะเพิ่ม เติมนัก เกณฑ์ในซองบังคับของบริษัทยังไปอีก 1 พรรค ให้มีผลผูกพันผู้ถือหุ้นทุกคนในบริษัทว่า หากผู้ถือหุ้นจำนวน 9 ใน 10 ของผู้ถือหุ้นทั้งหมดมีการร้องขอเป็นลายลักษณ์อักษรให้ผู้ถือหุ้นคนใดขายหุ้นให้แล้วผู้ถือหุ้นคนนั้นจะต้องยอมขายหุ้นให้ตามคำร้องขอนั้น

ในคดีตัวอย่างดังกล่าวนี้ ผู้พิพากษาชื่อ Astbury J. ได้ตัดสินว่า ความพยายามที่จะเพิ่มเติมข้อความใด ๆ ของซองบังคับโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะให้มีผลบังคับเอาหุ้นของผู้ถือหุ้นเสียงส่วนน้อยซึ่งไม่มีอำนาจในการตอร์อนั้น ไม่ถือว่าเป็นการทำให้ประโยชน์ของบริษัททั้งหมดเป็นส่วนรวมเลย แต่ได้ทำไปเพื่อผลประโยชน์ของผู้มีเสียงข้างมากเท่านั้นจึงมีคำสั่งให้ซองบังคับซึ่งช่วยกันฉ้อโกง

อันนั้นไม่มีผลบังคับ¹

นอกจากนี้ในคดีอื่น ๆ ที่มีลักษณะในทำนองเดียวกัน ศาลก็ได้มีการวินิจฉัย โดยอาศัยหลักเพียงประการเดียวคือ "การกระทำของผู้ถือหุ้นรายใหญ่นั้นเป็นการ กระทำไปด้วยความสุจริตใจ เพื่อประโยชน์ของบริษัทเป็นส่วนรวมหรือไม่" นอกจากนี้ หากมีการ ยินยอมให้ผู้ถือหุ้นรายใหญ่สามารถใช้อำนาจเป็นเครื่องมือกำจัดคนส่วนน้อย ซึ่งไม่มีความสมัครใจและยินยอมยอมเป็นการกระทำในสิ่งที่ตรงข้ามกับหลักพื้นฐาน ของกฎหมายการจัดตั้งห้างหุ้นส่วนบริษัท²

การที่ศาลอังกฤษพิจารณาหลักโดยอาศัยหลักแห่งความสุจริต และประโยชน์ ของบริษัทเป็นพื้นฐานสำคัญในการวินิจฉัยเป็นการตัดสินที่เหมาะสมและให้ความเป็นธรรมกับผู้ถือหุ้นเป็นอย่างมาก แต่ในประเทศไทย ทั้ง ๆ ที่ผู้ถือหุ้นรายย่อยถูกผู้ถือหุ้นรายใหญ่ผูกขี้นบังคับตลอดมาแต่กลับไม่มีคดีขึ้นสู่ศาลฎีกา ให้ตัดสินเป็นบรรทัดฐาน เลย หากมีคดีเช่นนี้เกิดขึ้นในประเทศไทยแล้ว ก็ยังไม่เป็นการแน่นอนว่าศาลไทย จะนำเอาหลักแห่งความสุจริตและเพื่อประโยชน์ของบริษัทมาไว้ปรับคดีเหมือนเช่น ศาลอังกฤษหรือไม่ เพราะระบบกฎหมายของไทยเป็นระบบ Civil Law ซึ่งศาลโดยทั่วไปจะยึดถือกฎหมายตามลายลักษณ์อักษร เป็นสำคัญ ผู้เขียนเห็นว่าทาง แก่อีกประการหนึ่งของผู้ถือหุ้นกลุ่มย่อยก็คือ อาจจะนำเอาหลักเรื่องละเมิดตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ หากข้อเท็จจริงฟังได้ถึงขั้นว่าการกระทำ ของผู้ถือหุ้นรายใหญ่เป็นการทำละเมิดล่อน

---

¹ L.C.B. Gower. The Principles of Modern Company Law. London: Stevens & Sons 1976 P. 568.

² Ibid, P. 570.

นอกจากนี้หากกฎหมายจะวางมาตรการป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์ในห้วงของ
นี้ขึ้นโดยง่ายแล้ว ก็น่าจะพิจารณาดังขั้นตอนของปัญหาคือ ในบริษัทเอกชน จำกัด
ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ไม่มีการจำกัดจำนวนหุ้นชั้นสูงที่ผู้ถือ
หุ้นคนหนึ่งชอบที่จะถือได้เอาไว้ในกฎหมาย จึงเป็นเหตุให้มีคนกลุ่มน้อยเพียงไม่กี่
คนเข้าไปถือหุ้นใหญ่ของบริษัทเช่น คน ๆ เดียวถือหุ้น 49 - 50 % ของจำนวน
หุ้นทั้งหมดของบริษัท จึงทำให้กิจการของบริษัททั้งหมดตกอยู่ในมือของผู้ถือหุ้นเพียง
คนหนึ่งหรือสองคนเท่านั้น ในขณะที่บริษัทประเภทนี้อาจมีผู้ถือหุ้นได้ถึง 99 คน

ดังนั้น หากนำมาตรการในพระราชบัญญัติบริษัทมหาชน จำกัด พ.ศ.
2521 มาตรา 15 วรรค 2 มาใช้กับบริษัทเอกชน จำกัด โดยการกำหนดจำนวนหุ้น
ชั้นสูงที่บุคคลคนหนึ่งชอบที่จะถือได้เอาไว้ก็จะทำให้ปัญหาดังกล่าวลดน้อยลง หรือ
อาจจะไม่มีขึ้นเลย นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับหลักพื้นฐานของสัญญาจัดตั้งห้างหุ้น
ส่วนหรือบริษัท ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1012 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
ว่า "อันว่าสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นคือสัญญาซึ่งบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป
ตกลงเข้ากันเพื่อประกอบกิจการร่วมกันด้วยประสงค์จะแบ่งปันกำไรอันจะพึงได้จาก
กิจการที่เท่านั้น"

กล่าวคือ ในมาตราดังกล่าวมุ่งพิจารณาถึง "การประกอบกิจการร่วมกัน"
ว่าเป็นสาระสำคัญขั้นพื้นฐานของการตั้งบริษัท แทนที่ปล่อยให้อำนาจการดำเนิน
กิจการอยู่ในมือของผู้ถือหุ้นเพียงไม่กี่คนซึ่งเป็นกลุ่มน้อยแล้ว ก็จะไม่ใช้การประกอบ
กิจการร่วมกันตามความหมายและเจตนารมณ์ที่แท้จริงของกฎหมายโดยเฉพาะกลุ่ม
ของผู้ถือหุ้นไม่ถึง 7 คน

ยิ่งไปกว่านั้น หากพิจารณากันในทางความเป็นจริงแล้ว บริษัทเอกชน
จำกัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่มีอยู่ในปัจจุบันของประเทศไทย หาก
ไร้เป็นเพียงบริษัทในครอบครัวความที่กฎหมายต้องการให้เป็นไม่ แต่ในทางความ
เป็นจริง บริษัทเกือบทั้งหมดในประเทศไทย ไม่ว่ากิจการจะใหญ่จะเล็กเพียงใด
ก็ล้วนแต่เป็นบริษัทเอกชน จำกัด ในลักษณะนี้ทั้งสิ้น การที่จะคิดเพียงว่าบริษัทตาม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นบริษัทเล็ก ๆ ไม่มีความสำคัญจนรัฐออกสั่งที่จะแก้ไขปรับปรุงกฎหมายแคกลับรอกอยให้ประชาชนไปตั้งบริษัทมหาชน จำกัด ตามพระราชบัญญัติบริษัท มหาชน จำกัด พ.ศ. 2521 แต่เพียงประการเดียว จึงเท่ากับเป็นการ ไม่ยอมรับความจริง และไม่แก้ไขปัญหาให้ตรงกับจุด

ฉะนั้น การที่จะแก้ไขหาเรื่องการกระทำอันไม่เป็นธรรมต่อผู้ถือหุ้นรายย่อยก็ควรจะทำเอาหลักของการถือหุ้นของพระราชบัญญัติบริษัทมหาชน จำกัดมาใช้ โดยอาจจะกำหนดอัตราส่วนร้อยละ การถือหุ้นเสียใหม่ให้เหมาะสมไม่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป แต่ไม่ควรปล่อยอย่างเสรีอย่างเช่นที่เป็นอยู่

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย